

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 955

6. KOLOVOZA 2021. CIJENA 50 DINARA

Prvić

Ljeto za deset

SADRŽAJ

8

Demokratska participacija manjina
Na pola puta

10

Monika Kovačević o preseljenju
iz Gibarca u Hrvatsku

**Vojska u selo,
Hrvati iz sela**

12

Marija Kujundžić, dugogodišnja
organizatorica manifestacije
Takmičenje risara

**Tri desetljeća
»iza kulisa«**

21

*Rič pod đermom u znaku
Zbornika radova Seminara
bunjevačkog stvaralaštva*

**Čuvari tradicije
i bunjevačke ikavice**

32

»Godine novog preporoda«:
100 godina od rođenja
Pavla Bačića (1921. – 1984.)

**Svestrani
stvaralački trag**

34

Katolici u Žablju i njihova crkva

**Snježna Gospa
napokon pod krovom**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić,
Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Izbori, izbori, pa opet izbori

Iz predizborne kampanje nismo ni izašli, ili točnije: vladajući su konstantno u kampanji, a već nas čekaju novi izbori i logično još agresivnija kampanja. A ti novi izbori trebali bi biti narednog proljeća, na svim razinama, od predsjedničkih do lokalnih. I to se ne dovodi u pitanje, a kao mogući datumi spominju se 3. i 10. travnja. Ono što bi sada cijela Srbija s nestrpljenjem trebala iščekivati je hoće li se aktualni predsjednik i države i najjače stranke kandidirati. Naravno, svi znaju da hoće, ali se tu i tamo biračkom tijelu baca udica. Pa tko proguta mamac, sam je kriv.

Pred naredne izbore počeo je još jedan dijalog vlasti i oporbe kako bi se postigli koliko-toliko demokratski uvjeti za samu kampanju i na koncu za same izbore. Na stolu je mnogo toga što bi se trebalo riješiti, ali ne i ono što je interes nacionalnih manjina, a to je njihova politička zastupljenost. To pitanje nije u fokusu niti vlasti niti oporbe. Usprkos tome što se Srbija obvezala da će ovo pitanje riješiti svojim Ustavom i zakonima, Akcijskim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, ali i bilateralnim sporazumima, koji su potpisani s četiri susjedne države, od kojih su tri članice Europske unije. No, ni bilateralni sporazumi ni Akcijski plan nemaju dovoljnu snagu da natjeraju srbijanske političare, bez obzira bili na vlasti ili u oporbi, da se za početak barem zainteresiraju za to koliko su i kako manjine zastupljene u tijelima vlasti. I što su obveze koje su prihvaćene.

Mogla bih se kladiti da devet od 10 političara ne bi znalo odgovoriti na pitanje o tome je li Srbija potpisala neke sporazume glede zastupljenosti manjina, je li njihova zastupljenost na bilo koji način dio procesa približavanja Srbije Europskoj uniji. Ili kako su taj problem riješili drugi. U prijevodu: izbori, izbori, pa opet izbori, a mi smo tamo gdje smo bili i prošlih izbora i onih koji su bili prije njih. I tamo gdje ćemo, vrlo vjerojatno, biti i ovih koji nas čekaju u travnju i nekih narednih. Redovitih ili izvanrednih, svejedno.

Z. V.

Delta soj i treća doza cjepiva

Epidemiolog i član Kriznog štaba **Branislav Todorović** izjavio je da sve ukazuje na to da je u Srbiji dominantan delta soj korona virusa i da će on jačati. Todorović je za RTS rekao da se očekivalo da po povratku građana s odmora dođe do povećanja broja pozitivnih na koronavirus, prenosi *Tanjug*.

Prema njegovim riječima, neophodna je ozbiljnost, ali je situacija ipak pod kontrolom.

»U cijeloj zemlji imamo manji broj hospitaliziranih. Mislim da trebamo biti oprezniji, ali nema mjesta panici. Ljudi koji se vraćaju s ljetovanja moraju se posvetiti sebi i kontrolirati se«, naglasio je Todorović.

Rekao je da ne vjeruje da će se uvoditi kontrolni PCR kod građana koji se vraćaju s odmora u zemlju i dodao da građani mogu ući u zemlju i ako su pozitivni na koronavirus.

Todorović je naveo da je Srbija blizu odluke o obaveznom cijepljenju za zdravstvene radnike.

»Preporuka cijepljenja je u najboljoj namjeri za zdravstvene radnike, prosvjetne radnike i odgojitelje u vrtićima kako bismo zaštitili i njihovo zdravlje, ali i zdravlje njihovih učenika i pacijenata«, istaknuo je Todorović.

Očekuje da će broj cijepljenih početi rasti kada ljudi vide da se broj oboljelih ponovno povećava.

Ukazao je da je cilj da se pokuša uz puno napora da školska godina teče regularno, a da se online nastava primjenjuje samo lokalno.

»Imamo dogovor do sada, da ako pređemo 500 novooboljelih na dnevnom nivou da treba razmišljati o novim mjerama, a iznad 1.000 će se ograničavati okupljanja«, istaknuo je Todorović.

Što se tiče treće doze cjepiva, predsjednik Udruženja infektologa Srbije **Tomislav Preveden** izjavio je da stručna tijela u Srbiji trebaju dati prijedloge tko ju prvi treba primiti, koje cjepivo da bude upotrijebljeno i u kom trenutku.

»U tom smislu veoma je važno da građani vjeruju institucijama koje će napraviti plan o trećoj dozi«, rekao je Preveden za list *Danas*.

Subvencije za zapošljavanje u Vojvodini

U pokrajinskoj Vladi dodijeljeni su 29. srpnja ugovori korisnicima sredstava po javnim natječajima za oblast zapošljavanja – za samozapošljavanje, zapošljavanje nezaposlenih osoba i za provođenje javnih radova, koje je za tekuću godinu raspisalo Pokrajinsko tajništvo za privredu i turizam.

Tri javna natječaja u oblasti zapošljavanja u potpunosti su usuglašena s mjerama koje za ove oblasti predviđa Nacionalna služba za zapošljavanje.

Na osnovu navedenih natječaja, Tajništvo je opredijelilo ukupno 42 milijuna dinara za zapošljavanje i radno angažiranje ukupno 182 osobe.

Ugovore je korisnicima uručio pokrajinski tajnik za privredu i turizam dr. **Nenad Ivanišević**. On je istaknuo da je koncept Tajništva, koji je podržala Pokrajinska vlada, upravo efikasan način za očuvanje radnih mjesta i otvaranje novih, kao i plan da se osnivaju nova poduzeća i da se provođenjem javnih radova na lokalnom nivou utječe na jačanje kolektivne svijesti o društvenoj odgovornosti.

»Današnja dodjela je realizacija ideje da se prezentirate vi, koji ste ispunili sve uvjete. Zahvaljujem i Nacionalnoj službi, koja je primala zahtjeve, obrađivala ih i pomogla nam da dođemo do ovog ishoda. Ključno je zajedništvo, jer smo u potpunosti na istom zadatku u provođenju Nacionalne strategije zapošljavanja, koju je usvojila Vlada Republike Srbije, i pratimo mjere koje provodi NSZ na pokrajinskom nivou. Svako radno mjesto nam je važno i za svako radno mjesto ćemo se boriti«, rekao je tajnik Ivanišević i istaknuo da će osobno do kraja godine obići sve korisnike koji su dobili sredstva kako bi se uvjerio u njihov namjenski utrošak.

Tajništvo je na natječaju za dodjelu subvencija poslodavcima za zapošljavanje nezaposlenih osoba, koji je vrijedan 22 milijuna dinara, stavio poseban akcent na uvjet da poslodavac tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva nije smanjivao broj zaposlenih na neodređeno vrijeme. Dodijeljena je 61 subvencija, za zapošljavanje ukupno 88 osoba.

Z. S. (izvor: @vojvodina, gov.rs)

Reagiranje

Predsjednik Demokratske zajednice Hrvata **Marinko Prčić** uputio je reagiranje na vijest pod naslovom »Kikerec poželio DZH-u uspješan rad«, koja je objavljena u tjedniku *Hrvatska riječ*, broj 954 od dana 30. srpnja 2021. godine, na strani 4.

»Objavljena je neistina. Navodi Dopisa su, mimo konteksta preuzeti, kako bi stvorili konfuziju kod čitatelja, osobito što se niti jednom u tekstu ne navodi da je DZH – Demokratska zajednica Hrvata. Čak je u naslovu navedeno DZH-u što bi prosječan čitatelj uvaženog tjednika hrvatske zajednice mogao pogrešno razumjeti.

S obzirom na to da je urednici dostavljen originalni tekst dopisa Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Uprave za jugoistočnu Europu od dana 15. srpnja 2021. godine, u kome se navodi da ravnatelj Uprave gospodin **Stribor Kikerec** 'u ime ministra vanjskih i europskih poslova g. **Gordana Grlića Radmana**' zahvaljuje na upoznavanju s dosadašnjim djelovanjem i aktivnostima Demokratske zajednice Hrvata, nakon održane Izborne skupštine dana 9. svibnja 2021. godine, držimo da je zlonamjerno stavljen naslov vijesti, a dakako i namjerno izostavljeno bilo kakvo spominjanje ministra i podrške Ministarstva Demokratskoj zajednici Hrvata«, navodi se u reagiranju predsjednika DZH-a Marinka Prčića.

Proslava Dana pobjede i domovinske zahvalnosti

Prije 26 godina, 4. kolovoza, u pet sati ujutro počela je vojno-redarstvena akcija *Oluja* koja je omogućila završetak Domovinskog rata u Hrvatskoj. U samo 84 sata branitelji su oslobodili 11 tisuća četvornih kilometara okupiranog područja. *Oluja* je uz *Bljesak* ključna operacija koja je dovela do kraja Domovinskog rata.

Početak svečanog obilježavanja Dana pobjede i domovinske zahvalnosti i Dana hrvatskih branitelja te 26. obljetnice vojno-redarstvene operacije *Oluja* održan je u srijedu, 4. kolovoza, na dan zaključenja našeg tjednika, a nastavio se u četvrtak, 5. kolovoza, također u Kninu.

U srijedu je predstavljen taktičko-tehnički zbor opreme i naoružanja na pomoćnom igralištu stadiona NK *Dinara*, a večer uoči 5. kolovoza, na kninskoj tvrđavi, načelnik oružanih snaga Hrvatske **Robert Hranj** je uručio odlikovanja zaslužnima, nakon čega je održan prijem ratnih zapovjednika iz Domovinskog rata na Kninskoj tvrđavi.

Jučer (četvrtak, 5. kolovoza), položeni su vijenci na središnjem kninskom trgu kod spomenika *Oluja 95.*, a u 9.43 sati, u vrijeme ulaska osloboditelja u Knin, podignuta je zastava na kninskoj tvrđavi. Središnji program završen je nastupom akrobatske grupe *Krila Oluje*, nakon čega je služena sveta misa u crkvi Gospe Velikoga Hrvatskog Krsnog Zavjeta. Program se završio večernjim koncertom oružanih snaga na kninskoj tvrđavi. Drugu godinu zaredom proslava *Oluje* u Kninu održana je uz pridržavanje epidemioloških mjera.

»Lani je bila prva godina, tu smo htjeli poslati jasne i važne poruke i u tome smo uspjeli uz veliku podršku javnosti. Ove godine ne ide cijela Vlada, nekako kroz razgovor smo utvrdili da se ove godine ne ide«, izjavio je potpredsjednik Vlade Hrvatske **Boris Milošević**.

»To nije korak unazad, od politike uključivosti i pomirenja se neće odustati i uvijek će se slati poruke onako kako smo započeli mandat. Moj neodlazak ne znači odustajanje od te politike ili slanje neke druge poruke«, kazao je Milošević.

Brigadir **Dražen Sebastijan** iz zapovjedništva za potporu rekao je u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska* kako mu se urezalo u sjećanje u VRO *Oluja* predaja 21. kordunskog korpusa, 8. kolovoza u blizini Gline, gdje je cijeli korpus bio u okruženju i na miran način se predalo 25 tisuća ljudi te borbena tehnika.

Sebastijan je osiguravao predaju dva tenka i vidio je predaju prijavka zapovjednika korpusa vojske pobunjenih Srba pukovnika **Čede Bulata** pokojnom generalu Hrvatske vojske **Petru Stipetiću**.

»Impozantno je bilo vidjeti toliki broj ljudi i tehnike na jednom mjestu, a to je ušlo već u povijest Hrvatske. To je jedna najveća predaja neprijatelja našim snagama«, rekao je brigadir Sebastijan.

Z. S.

Foto: EPA-EFE/ MIROSLAV LELAS

Ljetna škola hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti 2021.

Ljeto za deset

Nakon godinu dana pauze, Ljetna škola hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti održana je ponovno na otoku Prviću od 24. srpnja do 1. kolovoza. Bilo je to tjedan dana za pamćenje, za radost, druženje i stvaranje novih i jačanje starih prijateljstava. Ljeto za deset.

Udruga *Naša djeca* godinama unazad organizira ljetne škole na Cresu i na Prviću, a prošle godine izostale su obje iz svima poznatih razloga. U istom duhu počela je i ova godina, te je nažalost izostao odlazak na Cres, no ne i na Prvić.

Učenici koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, te nekoliko vrtićanaca i učenika nižih razreda (njih 46) sa svojim obiteljima uživali su u zajedništvu tijekom osam dana. Iako je put naporan i dug, sve one radosti i ljepote brzo su zamijenile umor. Budući da ovo nije obično ljetovanje, nego je ljetna škola, djeca su imala priliku i nešto novo naučiti. Posjetivši katedralu sv. Jakova u Šibeniku upoznali su se s poviješću ovoga mjesta i same crkve koja je zbog načina gradnje uvrštena na UNESCO-ov Popis svjetske baštine. Put *Larom* (ime trajekta) preko plavoga mora bio je uvertira za sve morske radosti. Sudionici ljetne škole bili su smješteni u samostanu Gospe od Milosti gdje ih je prijateljski dočekaio domaćin i mjesni župnik don **Božo Škembelj**. Svaki dan sastojao se od jutarnjih tjelovježbi, koje je predvodio prof. tjelesnog odgoja **Čedomir Lišić**, duhovnog nagovora i sv. mise koju je svaki dan s djecom i mladima slavio vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**, koji je ujedno bio i duhovnik i prijatelj za razgovor. Bile su organizirane i kreativne radionice koje je vodila učiteljica **Tanja Dulić**,

te razna sportska druženja i natjecanja, kao i uživanje u društvenim igrama, šetnji, plivanju, pjevanju, folkloru... Svaki moment iskorišten je za kupanje, druženje, zabavu, razgovore, a sve to objedinila su djeca i mladi pripremivši posljednju večer skeč u kom su glumili voditelje ljetne škole i organizatore, članove Udruge *Naša djeca*. Tijekom ovih dana prikupljali su tekst, te su posljednju večer otpjevali i bečarac koji su sami sastavili, a u kom su opisani zanimljivi momenti ljetne škole.

Sudionici ljetne škole imali su prigodu posjetiti i Memorijalni centar znamenitog hrvatskog znanstvenika, filozofa, teologa, biskupa, leksikografa, inženjera, diplomata i prije svega izumitelja **Fausta Vrančića**, koji se smatra jednim od najznačajnijih Hrvata. Rođen je u Šibeniku

Memorijalni centar Faust Vrančić

Dio iz bećerca koji potpisuju djeca

Čedo kaže nema skakanja
 Bit će vama posli plakanja.
 Župnik nama misu svagdan služi
 Pa kaže neće da produži.
 Dok je morska voda zdravo ladna
 Naša djeca već su opet gladna.
 Tanja kaže kupite kamenje
 Pa to nije neko znamenje.
 Piramida morska sad se snima
 Župnik druge na leđima prima.
 Ranom zorom sve nas zvono budi
 Puštite nas da spavamo ljudi.
 Komarci nas grizu tokom noći
 Sad nam nema više pomoći.
 Šerif ispid samostana stoji
 Našu djecu redom broji.
 Rođendana tol'ko puno bilo
 Ekonom nam skoro bankrotiro.
 Za vruću vodu svi se redom bore
 Jer nas grize slano more.
 Naša djeca nek vam budu dika
 Bolji smo neg profilna vam slika.
 Nismo dica makar kake grane
 Rodile nas bunjevačke nane.

1551. godine, a preminuo je u Veneciji 27. veljače 1617. godine. Po njegovoj želji, tijelo mu je pokopano u domovini, točnije u crkvi Sv. Marija na Prviću (Prvić Luka). Pogledavši kratki film o njegovom životu, posjetitelji su imali priliku pogledati makete njegovog izumiteljskog stvaralaštva.

Za neku djecu ovo je bio prvi odlazak na more i to bez roditelja, neki su naučili plivati, a neki stekli nove prijatelje. Biti s prijateljima skupa osam dana je neprocjenjivo iskustvo i bogatstvo. Ono što bismo mogli izdvojiti za ovu godinu, budući da su djeca bila starijeg uzrasta, jeste druženje, razgovori i zajedništvo. Iz Udruge *Naša djeca*

poručuju kako je kompletna ljetna škola prošla u pozitivnom ozračju i da su neka djece već pitala mogu li ići i naredne godine.

Dio financijskih sredstava za odlazak na Prvić financirali su roditelji, a dio je osiguran putem natječaja, te su tako odlazak djece na Ljetnu školu hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti pomogli Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Hrvatska katolička udruga za zaštitu prava djece i mladeži *Stopa* i Hrvatsko nacionalno vijeće.

 Duhovni nagovor – prikaz scene umnažanja pet kruhova i dvije ribice iz evanđelja po Ivanu 6,1-21.

Demokratska participacija manjina

Na pola puta

Pravni okvir za demokratsku participaciju čine uz Ustav i zakone i četiri bilateralna sporazuma koje je Srbija potpisala s Hrvatskom, Mađarskom i Rumunjskom i Sjevernom Makedonijom. Prema Akcijskom planu 2018. je bila rok kada će »primjenom novog normativnog okvira biti ostvarena odgovarajuća zastupljenost nacionalnih manjina«. I onih malobrojnijih!

U ponedjeljak je završen sastanak Radne grupe za međustranački dijalog kojem je prisustvovao i predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić**. Predsjednik parlamenta **Ivica Dačić** je nakon sastanka u obraćanju novinarima rekao kako je dogovor da se »koncem kolovoza pristupi pronalaženju rješenja, koja bi podrazumijevala međusobne dogovore i da svi budu zadovoljni, koliko je to moguće«.

Dačić je rekao da se treba postići takav dogovor da na kraju nitko nema primjedbe na rezultate, pri tom vjerojatno misleći na predstavnike oporbenih stranaka koji sudjeluju u novoj rundi dijaloga, dok poboljšanje uvjeta za demokratsku participaciju nacionalnih manjina, pogotovo onih malobrojnijih, za sada nitko ne pominje.

S druge strane, kada je prošle godine u veljači izmijenjen Zakon o izboru narodnih zastupnika i kada je glavna promjena koja je privukla najviše rasprava bila smanjenje cenzusa s 5% na 3%, glatko su izmijenjene i pojedine odredbe koje se tiču predstavljanja nacionalnih manjina i uveden je količnik od 35% čime se osvojeni broj glasova za manjinske liste uvećava. Međutim, ova je izmjena pridonijela da samo pojedine manjinske liste osvoje veći broj mandata (prije svega one brojnije kao što su mađarska i bošnjačka manjina) dok su malobrojnije manjine, poput hrvatske, slovačke, rumunjske, makedonske i druge i dalje ostale bez svojih predstavnika u parlamentu.

Do kada će se ovakvo stanje održavati ostaje neizvjesno jer je Srbija, iako se obavezala da će ovo pitanje riješiti svojim ustavom i zakonima, Akcijskim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, ali i bilateralnim sporazumima, zastala na pola puta.

Bilateralni sporazumi – dio pravnog okvira

Pravni okvir za demokratsku participaciju nacionalnih manjina čine uz Ustav i postojeće izborne zakone i četiri bilateralna sporazuma koje je Srbija potpisala s tri članice Europske unije: Hrvatskom, Mađarskom, Rumunjskom i sa Sjevernom Makedonijom. U sva četiri sporazuma je garantirano i pravo nacionalnih manjina na sudjelovanje u javnom životu i donošenju važnih odluka.

Sporazumom između Srbije i Hrvatske je člankom 9. propisano da će strane ugovornice omogućiti sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u donošenju odluka koje se odnose na njihova prava i položaj na lokalnom, pokrajinskom, republičkom nivou, odnosno lokalnom, regionalnom i državnom nivou u Hrvatskoj, omogućavajući osnivanje političkih stranaka i sudjelovanje u predstavničkim i izvršnim tijelima na način da će unutrašnjim zakonodavstvom osigurati: zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima na lokalnom nivou, zastupljenost u predstavničkim tijelima na pokrajinskom i republičkom nivou. U članku se navodi i da će strane ugovornice osigurati materijalne i druge uvjete za izbor i djelovanje izabranih predstavnika nacionalnih manjina i da će se pri utvrđivanju područnih ili upravnih jedinica uzdržavati od dovođenja nacionalnih manjina u nepovoljniji položaj.

Sporazumom između Srbije i Mađarske, člankom 8. je propisano da ugovorne strane, u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvima, priznaju pravo nacionalnih manjina na sudjelovanje u javnom životu i, u vezi s tim, poduzimajući odgovarajuće mjere osiguraju: djelotvorno uključivanje pripadnika nacionalnih manjina u javne poslove, naročito u procese donošenja odluka koje se na njih odnose, odgovarajuću zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u javnim službama, uključujući i policiju na lokalnom, regionalnom i državnom nivou, vodeći računa pri zapošljavanju o etničkom sastavu i znanju jezika koji se govori u području u kom radi odgovarajuće tijelo i materijalne i druge uvjete za rad predstavnika manjinskih organizacija u predstavničkim tijelima, kao i za njihov izbor u takva tijela na svim nivoima.

U sporazumu između Vlade SRJ i Vlade Rumunjske, člankom 7. je propisano da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, sudjelovati u odlučivanju koje se odnosi na pitanja koja su na državnom, regionalnom i lokalnom nivou značajna za nacionalne manjine.

Također se i u Sporazumu sa Sjevernom Makedonijom, u članku 8. propisuje da će ugovorne strane omogućiti djelotvorno sudjelovanje manjina u donošenju odluka

koje se odnose na prava i položaj manjina na lokalnom, regionalnom i državnom nivou i njihovu odgovarajuću zastupljenost u predstavničkim tijelima na svim nivoima. Ugovorne strane će prilikom mijenjanja administrativnih i izbornih jedinica na nivou države i lokalne samouprave konzultirati organizacije nacionalnih manjina, piše u ovom Sporazumu.

Iako ne identični, svi sporazumi podrazumijevaju da Srbija treba osigurati djelotvornu participaciju manjina na svim razinama, a na to se država obavezala i Akcijskim planom za nacionalne manjine kao dijelom pregovaračkog poglavlja 23 u procesu europskih integracija.

Akcijski plan – stanje nepromijenjeno

Srbija je 2016. godine radi otvaranja poglavlja 23 morala, uz akcijski plan za ovo poglavlje, usvojiti i poseban Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Poglavlje sedam ovog akcijskog plana odnosi se na sudjelovanje nacionalnih manjina u odlučivanju i strateški cilj je razvijanje efikasnih mehanizama njihove demokratske participacije.

Opći rezultat ovoga plana, a koji je do sada već trebao biti ostvaren, je efikasno sudjelovanje nacionalnih manjina u izbornom procesu i ostvarena odgovarajuća zastupljenost u predstavničkim tijelima na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou. Međutim, to se do sada još nije ostvarilo, izbori slijede i ako ne dođe do nekih novih izmjena neće se ostvariti ni ovoga puta.

Prva aktivnost u sedmom poglavlju Akcijskog plana bila je uporedno-pravna analiza praksi država članica EU u regiji u cilju identifikacije najboljih praksi i odgovarajućeg modela sudjelovanja nacionalnih manjina u izbornom procesu i njihove odgovarajuće zastupljenosti na svim nivoima. Obrazovana je radna grupa 2016., predstavnici Ministarstva pravde su izradili Uporedno-pravnu analizu u suradnji s radnom grupom Ministarstva državne uprave. Nacrt analize sadrži prikaz postojećih modela demokratske participacije u Austriji, Sloveniji, Hrvatskoj,

Mađarskoj, Rumunjskoj, Bugarskoj, Crnoj Gori i Srbiji, usporedbu prednosti i mana tih modela i usporedbu sa sustavom u Srbiji kao i preporuke kako unaprijediti postojeći sustav participacije nacionalnih manjina.

Sljedeća aktivnost je bila »identificiranje potencijalnih modela demokratske participacije nacionalnih manjina u izbornom procesu kojima se garantira adekvatna zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou«. I ova je aktivnost potpuno realizirana u 2016. godini. Time je Ministarstvo pravde okončalo svoje aktivnosti.

Dokumenti su prosljeđeni Vladi koja ih je trebala nakon razmatranja uputiti Narodnoj skupštini. Također je upućen i Koordinaciji nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. U izvještaju o provođenju Akcijskog plana iz 2019. godine se navodi kako Nacionalni savjet makedonske nacionalne manjine podržava sve održive potencijalne modele demokratske participacije (sustav sigurnog izbora poput rumunjskog modela, primjena međunarodnih ugovora, smanjenje prirodnog praga) uključujući brojčano manje nacionalne manjine u izbornom procesu kojima se garantira odgovarajuća zastupljenost na svim nivoima. Nacionalni savjet rumunjske manjine smatrao je da je model predstavljanja iz Rumunjske s određenim izmjenama najprihvatljiviji način političkog predstavljanja nacionalnih manjina.

Sličnog mišljenja je bilo i Hrvatsko nacionalno vijeće, ali koje je smatralo da je najbolji model onaj koji se ostvaruje u njihovoj matičnoj domovini Hrvatskoj, a to su garantirani mandati.

»Analiza je upitna jer zaključci koji proizlaze iz analize ne odgovaraju realnim potrebama hrvatske manjine jer se i dalje ne pominje institut garantiranih mandata koji je predviđen bilateralnim sporazumom iz 2004.«, bio je stav HNV-a.

Međutim, ni analiza ni preporuke nisu dovele do rezultata za malobrojnije manjine, s aktivnostima se tu i stalo budući da treća aktivnost »poduzimanje mjera u cilju izmjene normativnog okvira u skladu s identificiranim modelom« nije realizirana.

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave je 2018. izvijestilo da je uputilo tekst Vladi i navelo kako očekuje da će se Vlada upoznati s tekstom Analize i da će ga prosljeđiti Narodnoj skupštini.

Prema Akcijskom planu, 2018. godina je bila rok kada će »primjenom novog normativnog okvira biti ostvarena odgovarajuća zastupljenost nacionalnih manjina, uključujući i brojčano manje nacionalne manjine, u predstavničkim tijelima na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou«.

To se nije ostvarilo ni te ni naredne godine, u posljednjem dostupnom izvještaju za 2019. godinu nema podataka iz institucija sustava, jedino je u drugom kvartalu te godine Narodna skupština izvijestila kako je »stanje nepromijenjeno«.

J. D.

Monika Kovačević o preseljenju iz Gibarca u Hrvatsku

Vojska u selo, Hrvati iz sela

»Danas, nakon 30 godina od preseljenja, kao odrasla i zrela osoba smatram da rat nikome nije trebao jer nikome nije donio dobro, ni s jedne ni s druge strane. Ali tko je nas obične ljude bilo što pitao. Običan narod je ispaštao, a političari su tako odlučili. Mojim Gibarčanima koji su ostali tamo živjeti htjela bih poručiti da sam ponosna i sretna što su imali hrabrosti ostati živjeti na svome«, kaže Monika Kovačević

Monika Kovačević nije rođena Gibarčanka, ali je stjecajem životnih okolnosti, kad je imala manje od šest mjeseci, s majkom **Maricom**, sestrom **Ilinkom** i bratom **Ilijom** došla živjeti u Gibarac. Tu su se nastanili i u tom malom pitomom srijemskom selu proveli veći dio svog života, sve do ratnih devedesetih godina, kada su bili prinuđeni ponovo promijeniti mjesto boravka. Monika je u Gibarcu završila osnovnu školu. Nije uspjela završiti srednju, jer ju je rat u tome spriječio. Na nagovor majke, početkom devedesetih, otišla je raditi u inozemstvo. U Poganovce u Hrvatskoj došla je živjeti nakon što je majka zamijenila kuću i iz Gibarca se preselila u Hrvatsku.

Umjesto školovanja inozemstvo

Prisjećajući se djetinjstva, Monika kaže da je rat počeo u vrijeme kada je trebala pohađati srednju školu i to je razlog što nije uspjela završiti srednjoškolsku naobrazbu.

»Moje djetinjstvo je bilo lijepo i bezbrižno. Selo je bilo pitomo, a ljudi dobri i susretljivi. Sjećam se bezbrižnih igara s mojim vršnjacima na šoru i izlazaka u centar sela. Kada se sjetim tih dana, pred očima su mi široki sokaci mog Gibarca, te ljudi koji su u večernjim satima, nakon napornog radnog dana, sjedili na ulici, na klupicama, pred svojim kućama. Tako su se družili, prepričavali radni dan i razmjenjivali svoja iskustva. Gibarčani su bili prepoznatljivi po šokačkim šeširima, a bake i žene po

Monika iz mlađih dana u Gibarcu

dugačkim šarenim suknjama. Bilo je lijepo živjeti u Gibarcu, šetati po Gibaračkoj planini, po blagorodnim vinogradima, brati grožđe i bostan«, priča Monika o svom Gibarcu.

Ali ovakav život nije potrajao, jer širokim gibaračkim sokacima počela je koračati vojska. Za Monikinu majku bio je to znak da kći treba poslati što dalje.

»Kada je devedesetih godina prošloga stoljeća u selo došla vojska, majka me je poslala u Austriju. Tu sam ostala do kolovoza 1992. godine. U veljači 1993. mijenjali smo kuću u Gibarcu za kuću u Poganovcima u Hrvatskoj. Mama je donijela odluku o preseljenju i o zamjeni kuće, a ja sam se složila. Brat i sestra su već tada bili u inozemstvu, tako da smo nas dvije same živjele«, kaže Monika.

Poganovci – mali Gibarac

Monika i njena majka su među prvima doselile u Poganovce, malo mjesto nedaleko od Osijeka u općini Podgorač. Nakon progonstva tu se preselilo 47 obitelji iz Gibarca. Većina ih se, baš kao i u Gibarcu, počela baviti poljoprivredom.

»Prvih godinu dana nakon preseljenja u Hrvatsku osjećala sam kao da sam u gostima i da ću se vratiti u svoj Gibarac. Bili smo stranci u stranoj državi, među stranim i nepoznatim ljudima. Poslije su se i drugi Gibarčani počeli doseljavati u Poganovce, pa mi je bilo nešto lakše. Nakon preseljenja većeg broja obitelji, osnovana je udruga Gibarčana. Tako su počela naša druženja, mojih dragih Gibarčana, na kojima sam imala priliku sretati stare prijatelje. Zajedno s njima dijelili smo, kao i danas, sjećanja na lijepa, sretna vremena provedena u rodnom kraju«, ističe Monika.

Već 2000. godine Monika odlučuje ponovo otići u inozemstvo. U međuvremenu upoznaje svog sadašnjeg su-

pruga **Danijela**, porijeklom iz Antina, te se vraća u Hrvatsku 2007. godine.

»Te godine sam se udala i od tada živim u Vinkovcima. I dalje njegujem šokačke običaje i tradiciju svog rodno-ga kraja. Gibarac sam prvi put posjetila 20 godina nakon preseljenja. Tada sam prvi put bila pred svojom kućom i posjetila svoje drage prijatelje: obitelj **Fišer** i prijateljicu iz djetinjstva, sada nažalost pokojnu, **Branislavu Petrović**. Kada sam prvi put nakon 20 godina ponovo posjetila Gibarac, u meni su se miješali osjećaji tuge i sreće. Bila sam tužna što to više nije Gibarac koji je bio i ujedno sretna što ponovo šetam ulicama svog sela gdje sam proživjela najljepše dane svog djetinjstva«, kaže Monika.

Monika i njeni brat i sestra s rodbinom u Gibarcu

Danas radi u staračkom domu u Vinkovcima. Privikla se na novi život, novu sredinu i druge ljude. Kaže da joj je drago što je i poslije toliko godina nakon preseljenja ostala u kontaktu s mnogim prijateljima koji danas žive u Srijemu.

»Nakon 30 godina od preseljenja, kao odrasla i zre-la osoba smatram da rat nikome nije trebao jer nikome nije donio dobro, ni s jedne ni s druge strane granice. Ali tko je naš obične ljude bilo što pitao. Običan narod je ispaštao, a političari su tako odlučili. Mojim Gibarčanima koji su ostali tamo živjeti htjela bih poručiti da sam ponosna i sretna što su imali hrabrosti ostati živjeti na svome. Zahvaljujući njima, starosjediocima, Gibarac i dalje živi. Pozdravljam sve Gibarčane i poručujem im da sam ponosna što sam i poslije 30 godina dio njihove male zajed-nice«, kaže na kraju razgovora naša sugovornica.

S. D.

Marija Kujundžić, dugogodišnja organizatorica manifestacije *Takmičenje risara*

Tri desetljeća »iza kulisa«

*Dobro se sjećam i svojih početaka. Tada je za Dužijancu glavni bio Lazo Vojnić Hajduk i on nije posustajao. Rekao mi je: »Ako ne možeš, javi na vrime, al to se mora odradit«. Ustručavala sam se kazati da ne mogu nego sam gurala. Nekako sam našla rješenje. A danas to baš ne ide tako. Nema te odgovornosti ni savjesti * Bilo je tu kroz trideset godina svakakvih trzavica, ali nisam posustajala. Rad s ljudima je težak i ne snalaze se svi u tome * Često znam reći da je ovo nemoguće raditi ako u Dužijancu nije uključena cijela obitelj ili ako bar nema razumijevanja*

Intervju vodila: Željka Vukov

Takmičenje risara jedna je od najvećih manifestacija koja se organizira u sklopu *Dužijance* još od 1968. godine. Okuplja risare iz Subotice i okolice, te susjednih zemalja, ali i veliki broj žena koje brinu o pripremi hrane. Sve to potrebno je koordinirati i voditi, a u proteklih 30 godina to je radila **Marija Kujundžić**. Za svoj nesebični rad i neizmjeni doprinos ovoj manifestaciji, kao i kompletnoj *Dužijanci*, Marija je do sada dobila nekoliko priznanja i nagrada, a ove godine na spomenutoj manifestaciji joj je dodijeljena zahvalnica za proteklih 30 godina. Mali je broj ljudi koji *Dužijancu* ne doživljavaju samo kao manifestaciju i sjećanje na prošlost nego ju žive iz dana u dan, iz godine u godinu. Zahvaljujući ljudima poput Marije, *Dužijanca*, kao stoljetna manifestacija, opstaje unatoč brojnim previranjima, politiziranjima i nerazumijevanju.

Trideset godina nesebičnog rada bio je povod i za naš razgovor i prisjećanje na početke.

► **U *Dužijancu* ste se aktivno uključili još 1991. godine, jeste li i do tada bili prisutni u slavlju ove zahvale ili je to bio prvi susret s *Dužijancom* kao manifestacijom?**

U *Dužijancu* sam se aktivno uključila 1991. godine, ali sam bila sudionica *Dužijance* u Maloj Bosni, gdje sam i odrasla, još od 1973. godine. Odrasla sam u takvom okruženju gdje se *Dužijanca* voljela i živjela. Nikad nisam bila bandašica. Imala sam priliku biti bandašicom u Maloj Bosni, ali nisam željela, nije me to privlačilo. Bila sam uključena u čišćenje žita i u druge pripreme oko *Duži-*

jance u Maloj Bosni, a moj otac **Joso Nimčević** je imao konje i fijaker, te je uz **Jošku Dulića** bio jedan od glavnih kočijaša koji su nosili bandaša i bandašicu u Maloj Bosni. Dobro se sjećam kako je on to volio, i uz tu ljubav sam rasla. Tada je svaki kočijaš nakitio svoj fijaker. Nije tadašnje ljude trebalo moliti da se uključe u košenje žita ili bilo kakav drugačiji posao, oni su se sami nudili. Njima je to bila čast, a danas je, rekla bih, situacija drugačija. Prvo *Takmičenje risara* bilo je 1968. godine u Maloj Bosni i ja sam kao dijete od devet godina bila gledati što se sve tamo radi. Otac je sudjelovao u košenju i to mi je ostalo u lijepom sjećanju. Kad smo znali da će biti *Takmičenje risara* u našem selu, cijelo selo se pokrenulo i aktiviralo. Onda je bilo i po 40 parova risara. Samo iz Male Bosne je znalo biti deset parova. Činjenica je da ni onda nije bilo puno mladih, ali su ljudi bili mlađi.

► **Svojim uključivanjem u organizaciju donijeli ste i neke novine, a rekla bih i postavili neka pravila. Što su tada bile Vaše obveze i koliko su se one danas promijenile ili bolje rečeno proširile?**

Kada sam se uključila 1991. godine u organizaciju ove manifestacije, moja obveza je bila *risarski ručak*, a pokojni **Stipan Romoda** je bio zadužen za risare. Skupa smo počeli raditi, ali on nije znao, a ni volio raditi s papirologijom i tako me je uključio i u rad s risarima. Tada se natjecanje bodovalo po kategorijama, jer je bilo više sudionika natjecanja, a samim time su i godine bile razlika. Kategorije su bile: do 40, pa od 40 do 60 godina i onda od 60

pa nadalje. Tada nije bilo teško pokupiti risare koji znaju i žele raditi. Njima je bila čast da mogu sudjelovati. Kad sam se prihvatila toga posla, znala sam da to neće biti problem, jer sam imala ljude koji to žele. Nakon 2004., 2005. godine je počelo biti sve teže okupiti risare. Svi oni koji su radili ris su već bili stari, a nitko nije svoje znanje i vještinu prenio na mlađe generacije. Rekla bih da je ista priča i s *risarskim ručkom*. Nije bilo problem sakupiti žene, iako je tada *Takmičenje risara* svake godine bilo u drugom mjestu. Taj način rada je zahtijevao svake godine novu skupinu žena kojoj je trebalo pojasniti što se od njih očekuje i tko će što raditi. Obično su domaćini imali već neki svoj krug prijatelja i mi smo to poštovali. Tada je znalo biti prijavljeno po 60 žena koje su sudjelovale u pripremi ili u nošenju risarskog ručka na nivju, a sada je teško skupiti 30. Danas je za ovaj posao najviše potrebno imati strpljenja. Potrebno je ljude zvati po nekoliko puta, moliti ih da dođu i onda se nadati da će tako i biti. Nekada nisu postojali niti fiksni telefoni, a kamoli mobiteli pa smo znali ići kući zvati risare za natjecanje, ali kada su ljudi rekli da će doći to je onda bilo tako.

► **Već trideset godina okupljate risare, kako za *Takmičenje risara* tako i za samu *Dužijancu*, ali i brojne druge aktivnosti koje imaju risari. To su mahom stari ljudi. Kako ih animirate i potičete na sudjelovanje?**

Takmičenje risara se odvija druge subote u srpnju, a već prve subote naši risari idu u Banat i u Županju. Poslije našeg natjecanja sljedeća subota je u Bosni i Herce-

govini, a u jesen idemo u Crnu Baru i u Novo Orahovo na berbu kukuruza. Moram reći da je starije ljude lakše pokrenuti nego mlađe. Mladi često otkazu u posljednji tren, a stariji ljudi kada se nečega prihvate to i ispoštuju. Znalo se dogoditi da netko otkáže u petak navečer, a onda ja imam mog *žoliku* – **Stipana**, pa on uskače. Uredno vodim evidenciju tko je kada i gdje bio i trudim se da svi naši risari, njih deset parova, posjete i druga mjesta. Konkretno, ove godine u Hrvatsku nismo išli, ali smo bili u Sajanu i u Mužlji, za sad. Nekad je to sve bilo drugačije. Ljudi su znali raditi ris, jer su ga radili za sebe i za svoju obitelj. Nije bilo strojeva kao danas, a svatko je morao svoju njivu pokositi. Krstine bi se unijele u kamaru i kad je *mašina* krenula, onda je redom išla po cijelom šoru. Znalo se kad će doći *mašinari* i kad će se *vrć*, a ljudi su strpljivo čekali svoj red. Sjećam se da su oni imali svog kuhara koji je kuhao za sve njih, a znalo ih je biti po 15-20 ljudi. Onaj čija je *mašina* je osigurao svim *mašinarima užnu*, a onaj kod koga su radili je morao više platiti, ali nije se plaćalo u novcu nego u žitu. Onda smo nosili žito u mlin i dobijali brašno koje bismo odnijeli u pekaru. Tada bismo za danu količinu brašna dobivali kruh.

► **Spomenuli ste da uredno vodite evidenciju. Postoje li podaci koliko je risara nekada bilo na natjecanjima, a koliko ih je danas?**

Postoje. Kada sam počela raditi, bilo je i do 40 parova risara, a od tih je deset bilo mladih od 14 do 18 godina. Imali smo ih puno iz Male Bosne i Đurđina i od

tih mladih risara je ostalo svega jedan posto. Postojalo je pravilo da se mladi do 18. godine ne mogu natjecati, ali su mogli učiti, gledati i probati. Oni tada nisu ni pleli uža nego je svaka ekipa isplela nekoliko uža više koja su se davala mladima dok nisu sami naučili kako se to radi. Danas je situacija sasvim drugačija. Imamo nekih deset parova risara, a mladih jako malo. Posljednjih godina su se uključili **Matija Sekereš** i **Filip Skenderović**, kao mlađi. Oni su nam zalag za budućnost, a njihove risaruše su cure sa sela i nekako se nadam da će i one ostati uz njih.

► **Jeste li se Vi ikada oprobali u natjecanju kao risaruša?**

Nisam. Imala sam problema s kralježnicom, a tamo moraš bit sagnuta i uvijek sam se bojala da, kada bih i počela, ne bih mogla završiti posao.

► **Osim natjecanja u risu, spomenuli ste i natjecanja u berbi kukuruza. Znaju li taj posao uopće mladi raditi?**

Moram reći da znaju. Nije teško brati kukuruze nego je teško rezati kukuruzovinu, koja mora biti odrezana na određenu visinu. Kao i kod košenja žita, tako i ovdje postoje pravila koja se moraju poštovati i koja se na kra-

ju ocjenjuju, a samim time i boduju. Snopovi moraju biti ujednačeni, *čukanjice* da nisu velike, a i tamo se mjeri vrijeme. Kada smo bili u Crnoj Bari, ekipi iz Deronja je falio jedan član i onda su mene zvali da se natječem s njima. Osvojili smo prvo mjesto, ali... Ljudi nisu vjerovali da smo već završili i da je sve obrano, ali mi zapravo nismo baš ni imali što brati... Na izvlačenju parcela dobili smo prvu njivu kraj puta, a na njoj su kukuruzi bili pokradeni... Ispada da su nam lopovi uradili pola posla.

► **Usudila bih se reći da su danas risari, osobito oni koji znaju svoj posao, prava rijetkost. Kako vidite ovu manifestaciju u budućnosti?**

Mislim da može opstati ova manifestacija. Planiramo sve one mlađe koji su ranijih godina kosili ponovo animirati i pokrenuti da se uključe. Bilo je puno dobrih kosača. Kada je bila 100. *Dužijanica*, imali smo i radionicu za mlade i od tih 40 djece, bilo je njih 15 koji su se pokazali dobrima. Neki su imali osjećaj za kosu, za prostor i šteta je da ih ispustimo iz vida. Činjenica je da se oni ne guraju sami, ali treba ih pozvati, pa možda netko i pokaže dobru volju.

► **Risarski ručak o kojemu Vi brinete je mnogima jedinstveni događaj, kako zbog svoje specifičnosti**

jela na slami tako i zbog posebnog menija. Tko to sve priprema i radi?

Imam oko sebe žene koje to rade već godinama, ali ni tu nema puno mladih. Imamo tri žene za pečenje kruha, a nekad ih je bilo 15. Ima žena koje su uključene u organizaciju i žele učiti i pomagati. To je dobro, ali nam treba i pomlatka. Što se tiče *kiselne*, tu imamo po 10-15 žena za kišljenje i to ide nekako lakše. Moram reći da su se tu najviše uključile žene iz Đurđina i Žednika, iako sam zvala i žene iz drugih okolnih mjesta poput Tavankuta, Mirgeša, ali je odziv slab ili nikakav.

► Na risarskom ručku vidimo krajnji proizvod, no, do toga treba doći. Vaš posao nije samo ono što ste nabrojali nego i priprema istoga. Dakle, od risarskog *disnotora* (kolinja) do procjene koliko je čega potrebno pripremiti. Je li to već stvar iskustva ili imate određenu količinu koja se svake godine priprema?

Sve zavisi od godine, ali već imamo nešto uhodano i znamo koliko će čega okvirno trebati. S početka smo kiselili *kiselnu* sa 150 litara mlijeka. Kada je bila 100. *Dužijanca*, kiselilo se s 300 litara mlijeka (tada je bilo 103 kose), a posljednjih godina kiselimo sa 100 litara mlijeka i ispeče se oko 80 kg kruha. Prije smo uzimali luk na kilu, a sad ga uzimamo na komad i uzimamo sitniji i pripremi se i očisti oko 400 glavica luka. Slanine ode i do 100 kilograma. Točnije, tu količinu pripremimo. Unazad 4-5 godina pravimo risarski *disnotor* i to se pokazalo dobrim, jer ostavimo *divenice* za taranu, slaninu za soljenje, treba nam masti za kuhanje i za mazanje na kruh kad je Natjecanje u pucanu bičevima. Uglavnom, sve se iskoristi. A sama procjena koliko čega spremi je, rekla bih, iskustvo. No, uvijek se pripremi više da ne zafali.

► Koliko žena sudjeluje u pripremi oko risarskog ručka, a koliko ih poslužuje?

Nekada je u pripremi i iznošenju *risarskog ručka* bilo angažirano oko 60 žena, a znalo je biti da su neke bile i u pripremi i u nošenju ručka. Danas je prisutno oko 30 žena, a polovica sudjeluje i u pripremama i u nošenju ručka.

► U novije vrijeme pokrenuta je i radionica pravljenja tarane. Godinama ste prisutni i ovdje. Je li i to dio Vašega posla - organizacija i okupljanje žena?

Pa, i to je moj dio. Ovu radionicu smo pokrenuli prije nekih pet godina, a do tada smo kupovali taranu. Osmislili smo radionicu kako bismo podučili mlađe, a ujedno imali svoj proizvod. Uglavnom, na radionicu pravljenja tarane dolaze žene koje su aktivne i za *risarski ručak*, a moram reći kako ovdje u ovoj radionici imamo i mlađih sudionica. To nije tako težak posao, a usput se žene mogu družiti i razgovarati. Kad napravimo taranu i kad se malo prosuši, sve donesem kući pa sušim dalje. Poslije sve prosijavam. Pred samo natjecanje napravimo pakete za ekipe i svaka ekipa dobije *divenicu*, taranu, krumpir i luk od svega po 1,5 kg i 35 dag masti. Za velike kotlove spremimo po 6 kg *divenice*, tarane, luka, krumpira i 70 dag masti. Pretprošle godine sam prvi puta to počela raditi i tad sam to otprilike pakirala, a sad vidim da je to dobro.

► Kako vidite *Dužijancu* u budućnosti, što je ono što biste eventualno promijenili?

Ne bih ja tu ništa mijenjala. Sve je to dobro, samo ne znam kako animirati ljude. To je problem koji vidim, ali ne znam kako ga riješiti. Za bilo koji segment od onoga što imamo. Sve što se radi, rade stariji ljudi ili neke srednje generacije. Mladima je to sve novo i nepoznato, a velika većina njih nije voljna učiti. Ima pojedinaca, nije da nema, ali trebalo bi tu biti više ljudi. I nama je prije 30 godina sve bilo novo i bio je prisutan strah hoću li ja to moći i znati? Dobro se sjećam i svojih početaka. Tada je za *Dužijancu* glavni bio **Lazo Vojnić Hajduk** i on nije posustajao. Rekao mi je: »Ako ne možeš, javi na vrime, al to se mora odraditi«. U meni je vladao neki strah, ali i odgovornost. Ustručavala sam se kazati da ne mogu, pa sam gurala. Nekako sam našla rješenje. A danas to baš ne ide tako. Nema te odgovornosti i savjesti. Bilo je tu kroz trideset godina svakakvih trzavica, ali nisam posustajala. Rad s ljudima je težak i ne snalaze se svi u tome. Osim onog što je vidljivo ljudima, ima tu puno posla i prije i poslije. Nastojim ispoštovati svakog, i to ljudi cijene.

► S kim ste sve radili u proteklih 30 godina, tko su bili predsjednici organizacijskih odbora *Dužijance*?

Prvo je bio **Grgo Bačlija**, pa od 1992., spomenuti **Lazo Vojnić Hajduk**, poslije njega je došao **Grgo Kujundžić**, pa **Davor Dulić** i sada **Marinko Piuković**. Oni su se smjenjivali, a ja sam ostala svih ovih godina. Sad je već dosta. Mogu pomoći i hoću, ali ne mogu više tim tempom. Velika je to obveza. Kad dođe 20. lipanj pa sve do kraja kolovoza sam stalno u tom poslu, a ima pomalo posla i tijekom cijele godine. Kad hoćeš, onda se uvijek nađe što ćeš.

► Ove godine se na poseban način prisjećamo Justike Skenderović Lešine, te možemo vidjeti kako je i tada iza svećenika Blaška Rajića u tišini radila žena. Možemo li napraviti usporedbu i s današnjim vremenom kada su žene itekako prisutne u *Dužijanci*, osobito konkretnim radom, ali nekako ostaju u sjeni?

Trideset godina radim risarski ručak i jednostavno sam zaokupirana pripremama, poslom na samoj manifestaciji, poslije oko risara i reduša i jednostavno ne stignem se nigdje ni pojaviti ili eksponirati. Rekla bih da je to baš tako kako ste rekli. Svugdje sam prisutna, ali kao da me nema. To je ono što ljudi kažu: posao iza scene. Kada je bilo 50 godina manifestacije *Takmičenje risara*, Stipan i ja smo bili domaćini i to mi je bilo dosta. Izdala sam ranije sve naredbe ženama i sve je teklo po planu, ali kad god sam uhvatila moment, otišla sam vidjeti kakvo je stanje »iza scene«. To je moj teren i tamo sam na svome. Često znam reći da je ovo nemoguće raditi ako u *Dužijanci* nije uključena cijela obitelj ili ako bar nema razumijevanja za taj posao. Ako nitko u obitelji ne priznaje rad i trud za ono što se radi, onda to vodi do ponora, ili posla s kojim se baviš ili obitelji. Kod nas je situacija takva da smo svi u tome od malih nogu, a kasnije, kada smo se Stipan i ja vjenčali, nastavili smo to raditi. Činjenica, više no prije, ali sada kada gledamo unazad, ponosni smo na sve što smo uradili.

Pelješki most u potpunosti spojen

San mnogih generacija

Prošloga tjedna, 28. srpnja, postavljen je posljednji segment Pelješkog mosta koji spaja najjužniji dio Hrvatske s ostatkom države, koji je bio razdvojen teritorijem Bosne i Hercegovine, jer je hrvatsko kopno presječeno malim pojasom obale oko grada Neuma. Most sada povezuje hrvatski teritorij iz pravca Makarskog primorja do Dubrovačkog primorja preko Jadranskog mora i zaobilazi teritorij Bosne i Hercegovine i grad Neum.

Premijer **Andrej Plenković** poručio je na svečanosti na mostu u četvrtak iza ponoći da je ovo svehrvatski projekt i veliki dan za hrvatski narod. Pelješac, stari naziv Stonski rat, je poluotok na jugu Hrvatske, dio je Dubrovačko-neretvanske županije. Dug je oko 70 kilometara i spojen je s kopnom uzanim zemljouzom kod Stona, na kome je u 14. stoljeću podignut Stonski bedem. Pelješkim kanalom odvojen je od otoka Korčula. Pelješki most sada povezuje poluotok Pelješac s hrvatskim kopnom, prelazeći preko zaljeva Mali Ston, koji razdvaja ovo dvoje.

U rangu najzahtjevnijih mostova

Pelješki most integralne je hibridne konstrukcije, s 13 raspona, od kojih je pet glavnih, centralnih raspona dužine 285 metara, šest centralno postavljenih armiranobetonskih pilona visine 33 metra, te dvije trake zajedno sa zaustavnom trakom koja će služiti za održavanja mosta. Dužina mosta od osi do osi upornjaka iznosi 2.404 metara, ukupna dužina mosta s upornjacima iznosi 2.440 metara, a plovidbeni profil ispod mosta usuglašen s ekspertnom skupinom BiH 200 puta 55 metara. Ovo čudo od 70 tisuća čelika izgrađeno je za 36 mjeseci.

Slovenski inženjer građevine **Marjan Pipenbaher** sa svojim tvrtkama *Ponting – Pipenbaher Consulting Engineers* glavni je projektant Pelješkog mosta, najvećeg infrastrukturnog projekta u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Njegovo remek djelo stalo je uz bok pet najvećih europskih mostova izgrađenih početkom 21. stoljeća. Po problematici izvedbe, svrstan je i među mostove čija je izgradnja jedna od najzahtjevnijih.

»Malostonski zaljev je toliko lijep krajolik da most ne može stršiti i prevladati nad krajolikom. Time sam se prvo vodio, da se on mora mirno uključiti u postojeći krajolik. I ako ga sada gledate, makar je to veliki most, on djeluje mirno, skromno i konstrukcijski skladno, u tome je ljepota. Tu je srž kompozicije prostora i strukture gdje se ona ravnomjerno uklapa pa most ipak ostaje podređen prostoru. To mi je bilo jako važno«, rekao je Pipenbaher za *DuList* i pojasnio na koje je sve elemente morao paziti kako bi premostio Malostonski zaljev.

»Ključna opterećenja za stabilnost mosta su potres i vjetar. Upravo je vjetar veliki problem, vidjeli smo što se nedavno dogodilo u Češkoj. Kad vjetar udara 250-300 kilometara na sat, mogu se dogoditi dosta ružne stvari. Mi smo model Pelješkog mosta testirali i u vjetrenom tunelu i prilagođen je da može izdržati udare vjetra preko 250 kilometara na sat. Prema svim statistikama i hidrometeorološkim analizama, zaključeno je da na tom području vjetrovi dosežu maksimalne brzine do 180 kilometara na sat. Ipak, kod mostova je uvijek veći problem faza gradnje. Veliki mostovi kad su izgrađeni daleko su stabilniji nego u fazi građenja. U toj fazi daleko je veći rizik od vjetra i potresa. Jako smo na to pazili, sve smo izračunali.«

Pelješki most spada u društvo pet najvećih europskih mostova koji su izgrađeni početkom 21. stoljeća. Također, po težini, stručnoj i projektantskoj problematici izvođenja radova spada u rang najzahtjevnijih mostova u svijetu. Vrijednost projekta je 526 milijuna eura, a Europska unija projekt je sufinancirala s 357 milijuna eura, odnosno s 85 posto prihvatljivih troškova, kako su prenijeli hrvatski mediji. Ideja za izgradnju ovog mosta rodila se još 1990-ih, a prvi pripremni radovi počeli su prije 15 godina.

Posao izgradnje pripao je kompaniji *China Road and Bridge Corporation*, podružnici kineske državne tvrtke *China Communications Construction Company*. Njihova primarna djelatnost uključuje izgradnju autocesta, mostova, luka, tunela, sustava odvodnje i drugih civilnih građevina. Tvrtka se bavi i proizvodnjom i prodajom cestovnih strojeva.

Glavni izazov projektanta

Dekan građevinskog fakulteta u Zagrebu **Stjepan Lakušić** rekao je među ostalim o spajanju Pelješkog mosta za specijalnu emisiju HTV-a:

»Trebalo istaknuti i da se automatski radilo na svim dijelovima mosta. Na svakom od stupišta automatski se stvaralo povezivanje, nije se išlo stup po stup pa se segmentno rješavalo nego odjednom sve. Uspjeli su povezivanjem proizvodnje segmenata u Kini, nadzorom te proizvodnje u Kini, dopremanjem u Hrvatsku, dopremanjem kompletne mehanizacije koja je omogućila jednu ovako brzu gradnju, uz kontinuiranu kontrolu i nadzor cijelog projekta, u vremenskom roku završiti most«.

Lakušić je naglasio kako se most nalazi na seizmološki prilično diskutabilnom području.

»To je bio glavni izazov projektanta, odnosno projektantskog tima, kako odgovoriti da ova građevina bude na takvom području gdje su zabilježena potresna djelovanja oko 6 stupnjeva. Projektant je odabrao takvu vrstu teme-

Podizanjem posljednjeg, 165. segmenta čelične rasponske konstrukcije, Pelješki most je potpuno spojen od Komarne do Brijeste što označava dugoočekivano povezivanje teritorija Hrvatske * Pelješki most spada u društvo pet najvećih europskih mostova koji su izgrađeni početkom 21. stoljeća. Također, po težini, stručnoj i projektantskoj problematici izvođenja radova, spada u rang najzahtjevnijih mostova u svijetu

ljenja, kako bi konstrukcija mogla odgovoriti ako se potencijalno dogode i potresi takve razine. Odabrao je varijantu temeljenja putem pilotiranja za prva stupišta koja su uz upornjake. Na dijelu gdje su piloni odabrano je temeljenje s pilonima promjera 180 ili 200 centimetara, što su dosta veliki promjeri i njihova dužina je do 124 metra.«

Radovi na pristupnim cestama mostu dugom 2,4 kilometra se nastavljaju, a prva vozila od Komarne do Brijeste trebala bi proći na proljeće, kada će most i službeno biti otvoren, prenosi HRT. Prva vozila preko mosta trebala bi proći na proljeće naredne godine, a kompletan projekt mosta s pristupnim cestama završit će se do lipnja 2022. Nakon grubih radova spajanja mosta, slijede »fini« radovi, iliti najmanje još četiri mjeseca posla. Polaganje instalacija unutar mosta, odvodnja, postavljanje mjernih uređaja za praćenje konstrukcije mosta, cestovna, signalna i dekorativna rasvjeta.

Spektakularnim vatrometom obilježeno spajanje Pelješkog mosta

Veličanstveni vatromet koji je u tisućama boja prošao nebo ponad Neretvanskog kanala obznanio je da je Pelješki most, za kojim su čeznule generacije Neretvana, Pelješčana, Dubrovčana i Korčulana konačno – spojen.

Nakon što je posljednja »rupa« na Pelješkom mostu popunjena, premijer Plenković obišao je radove na već spojenoj konstrukciji mosta gdje su ga dočekali kineski radnici koji su most gradili posljednjih 36 mjeseci. On je skupa sa županom Dubrovačko-neretvanskim **Nikolom Dobroslovićem**, predsjednikom Uprave Hrvatskih cesta **Josipom Škorićem** te ministrom prometa **Olegom Butkovićem**

simbolično prešao preko tek postavljenog posljednjeg u nizu segmenata Pelješkog mosta.

»Hrvatska je spojena«, obznanio je na Pelješkom mostu Plenković istaknuvši da je ovaj projekt bio san mnogih generacija. »Ostvarili smo cilj koji rješava problem star 300 godina. Ono što se dogodilo večeras najbolje opisuje tezu o modernom suverenizmu koja definira strateške nacionalne interese. Ovaj most spaja i Europsku uniju. Ne dijeli Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu već ih povezuje i biti će atrakcija kojom će mnogi željeti proći. Njemu ćemo se veseliti kao stečevini svih prethodnih vlada i saziva sabora. Svih onih koji su težili da se cilj ostvari. Ovo je veliki svehrvatski projekt, ujedno najveći koji smo sufinancirali sredstvima Europske unije«, rekao je Plenković.

»Ispunili smo sve ono što smo dogovorili, most je na najvišem nivou 55 metara iznad mora, ispod njega prošao bi i *Titanic*. Prolazak brodova ispod mosta do Neuma je neupitan«, dodao je hrvatski premijer Andrej Plenković, a prenosi *Jutarnji list*.

»Ovo je most koji povezuje, a ne koji dijeli i vremenom će se to i pokazati. Hrvatska je ustrajala, ovome su dale doprinos mnoge vlade i drugi akteri. Ovaj projekt realizira strateški nacionalni interes Hrvatske, daje ogroman impuls suradnji Hrvatske i Bosne i Hercegovine, važan je i za Hrvate u Bosni i Hercegovini, kreira neraskidivu vezu između Hrvatske i Kine, a sve se događa zahvaljujući našem članstvu u Europskoj uniji i prijateljima u Europi«, rekao je Plenković i zaključio kako je ovo »veliki dan za hrvatski narod u domovini i izvan nje«. Na svečanosti na Pelješkom mostu bio je prisutan i lider Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine **Dragan Čović**.

Z. Sarić

Bilo jednom u centru grada

Što sam stariji, sve više volim citirati izreku jednog starorimskog povjesničara: »Tko dugo živi, vidi sve i svemu suprotno«. Primjera radi: ja sam rođen u nekadašnjoj Židovskoj bolnici, koja je danas Srednja ekonomska škola, suprotno svojoj prvobitnoj namjeni. Polako sređujem svoju foto-arhivu i pronašao sam nekoliko fotografija zgrada kojih više nema, ali budući da im je povijest interesantna, kao vrstu osvježjenja, podijelit ću ih, »sherovati« s vama. Dosta je poznata i često reproducirana razglednica s prekretnice vijekova, koja pokazuje Franjevačku crkvu s jednim tornjem, znači prije adaptacije. Natpis na prednjoj strani, tada je to bio običaj, glasi: »Teleki-tér a Szt. Ferencz-rendiek templomával«. Ovo sam citirao u originalu iz više razloga. Prvo: crkva se tada službeno zvala crkva reda sv. Franje, danas svi govorimo Franjevačka crkva; trg se zvao Telekijev trg, poslije II. svjetskog rata bio je Trg cara Jovana Nenada da bi danas postao Franjevački trg. Iz ovog malog primjera je očito da je rimski pisac povijesti bio u pravu. No, da ostanemo još malo na ovom prostoru centra. Krajem rata, 1944., Suboticu su četiri puta bombardirali britanski avioni Kraljevskih zračnih snaga (RAF). Najvjerojatnije su

Sv. Florijan i barokni trg

gađali željeznicu i njene objekte, ali su bili prilično neprecizni (ne kao danas!). Među ostalima, pogodili su dio povijesnog centra, baš spomenuti trg i porušili su među ostalima i Vojničevu palaču, koja je na slici, i njenu okolinu. Kao djeca često smo išli igrati se »na ruševinama«, tj. kod franjevačke crkve. Od igre smo se odmarali u malom idiličnom parku oko jednog spomenika zvani sv. Florijan, zaštitnik od požara i vatrogasaca. Spomenik je, zbog »raščišćavanja« terena za bulevar, premješten iza Katedrale, vjerovatno će tamo i ostati za vječna vremena.

Prvi parni mlin

Sredinom XIX. vijeka, na današnjem Korzou, tada Segedinskom putu, podignuta je dvokatna zgrada, u to vrijeme prvi parni mlin na prostoru današnje Vojvodine. Znači, ta je zgrada bila spomenik rane industrijske kulture. Između dva velika rata u njoj je radila učiteljska škola, a nakon Dru-

gog Tvornica konfekcije *Titovka*, koja je šila uniforme. Ona je preseljena i ujedinjena sa *Slavicom*, koja je tada bila u nekadašnjoj Tvornici svile, *Gubodžar*. Mlin je dugo stajao prazan, kada se po intencijama DUP-a 64 (Detaljni urbanistički plan) započinje rekonstrukcija centra. Započeta je izgradnja novog bulevara do budućeg novog željezničkog kolodvora u produžetku Somborskog puta (kao da su pla-

Mlin i palača Prokes

neri ukrali ideju Novog Sada). Prvi veliki objekt bulevara bio je Radnički univerzitet, a drugi robna kuća *Centar*, »kolateralne štete« bulevara bile su zgrade: kavana *Mali mir*, Parni mlin i spomenik sv. Florijanu. Moje mišljenje je da se fasada mogla sačuvati, a unutrašnjost prilagoditi funkciji robne kuće, susjedne dvije zgrade nadgradnjom bi se prilagodile visini cijele ulice.

Kavana *Mali mir*

Ova tipična jednokatna barokna zgrada bila je pored *Ničin palate*. Sigurno je bila najstarija aktivna kavanska zgrada u gradu, jer je tu bila smještena službena gradska krčma, gdje se na suvremen način moglo točiti piće. Kada sam bio srednjoškolac kavana je još radila. Sjećam se drvenog poda namazanog »umorenim uljem«. Rušenje ove zgrade i izgradnja robne kuće *Centar* u priči o centru usko je povezana. Prvo je uz pomoć miniranja (tako je bila »ruševna« zgrada!) porušena. Kada je zbog gradnje robne kuće predviđeno njeno rušenje, bilo je mnogo negodovanja. Tada su dva stručnjaka rekla da će biti sačuvani barokni elementi njene fasade, da bi bili ugrađeni na fasadu zgrade buduće druge robne kuće *Beograd*. No comment. Rezultate vidimo svi, mladima je ovo stvarnost!

Bivši *Mali mir*

Antireklamerski autogol

Zbog svoga utjecaja na ljudsku psihu i zbog svojih ekonomskih učinaka osobno ne isključujem mogućnost da jednoga dana u bližoj budućnosti marketing bude unaprijeđen u ozbiljnu kategoriju znanosti, i to zajedno s propagandom. Stariji čitatelji vjerojatno se sjećaju sjajnih animiranih priči o zlom vuku i dobroćudnom moržu kao reklama za sardinu eva, kao i one *Fructalove* gdje grupa vrhunskih kuhara iza zatvorenih vrata grozničavo iščekuje reakciju novorođenčeta nakon što kuša *baby papu*. Iza te reklame – kao i iza brojnih drugih odličnih – stajao je ozbiljan marketinški tim kom je primarni cilj bio ostvariti što je moguće veću prodaju proizvoda određene tvrtke. Koliko su u tome uspjeli možda najbolje svjedoči činjenica da je *vegeta* na ovim prostorima i da-

nas zbirno ime za sve dodatke jelima, a *radenska* kod ponekih još i sada budi asocijacije na zajednički nazivnik za mineralnu vodu. Vođeni istim motivima – »prodaje sebe« – političari su instinktivno, a nepogrešivo dobro procijenili moć reklame, pa već odavno i sami angažiraju najuglednije marketinške kuće s jednim jedinim ciljem: »osvajanjem tržišta«! Koliko u tome uspijevaju, što da vam pričam – vidite i sami.

Pa ipak, čak i u tom miksu marketinga i propagande, čak i u društvima poput našeg, postoji jedna tanka nit koja, kada se pokida, u novije doba u svijesti mnogih građana pali crveno svjetlo i zvoni na alarm jer neodoljivo podsjeća na stoljećima omraženu cenzuru. Zbog uvjerenosti u svoju neprolaznu snagu i moć taj sitni detalj obično promakne političarima na vlasti i onda im se to obično – mirno ili manje mirno – vrati poput bumeranga u vidu reakcije javnosti. Na prosvjedima ili izborima.

E, taj sitni detalj koji neodoljivo podsjeća na cenzuru promakao je prošlog tjedna (utorak, 27. srpnja) i predsjedniku Mađarskog nacionalnog vijeća (MNV) **Jenőu Hajnalu** kada je upravi Tanyaszínháza (Salašarsko kazalište) pisanim putem diskretno savjetovao da obustavi započetu turneju prikazivanja predstave **Ödöna von**

Horvátha Kazimír és Karolina u režiji **Róberta Lénárda** »zbog neprimjerenog rječnika kojim se ovo kazalište služi posljednjih godina«. Diskrecija na relaciji MNV – uprava Tanyaszínháza trajala je, međutim, samo toliko dok ovi drugi nisu pročitali pismo ovoga prvoga, pa je već istoga poslijepodneva – i prije no što su prvi mediji na mađarskom (i to isključivo oni koji nisu pod kontrolom MNV-a) objavili vijest o tome – ova informacija postala javna tajna. Nepopravljivu grešku dodatno je pogoršao predsjednik Saveza vojvođanskih Mađara (SVM) **István Pásztor**, stajući u obranu Hajnala i dodatno objašnjavajući zašto *Kazimír és Karolina* nisu ni za čije oči i uši. Do toga trenutka zbunjene i stidljive, reakcije javnosti – i to ne samo one iz redova mađarske nacionalne zajednice – sručile su se dvojcu Hajnal-Pásztor kao lavina: u znak potpore Tanyaszínházu stali su i glumci (**Zsuzsa Kalmár** podnijela ostavku u MNV-u) i političari (predsjednik Mađarskog pokreta **Ferenc Sövény** u igru uveo i **Ildikó Lovas**, optužujući ju da ona stoji iza svega) i studenti (**Anna Siflis**, kazališna režija na budimpeštanskoj Akademiji umjetnosti) i Udruga kazališnih kritičara i brojni drugi imenovani i neimenovani, a o ovom slučaju u dva navrata bilo je pisano i u *Danasu*...

Uprava Tanyaszínháza, pak, na ovo je odreagirala maestralno: djelimično »poslušavši savjet« predsjednika MNT-a i SVM-a odlučila je prekinuti turneju, ali ne i igranje predstave, pa je po načelu »brijega i Muhameda« za *Kazimíra i Karolinu* zainteresirala čak i one kojima je odlazak u kazalište – što bi rekao jedan pomalo zaboravljeni a uvijek neobaviješteni političar – »deveta rupa na svirači«, kao i one koji mjesto Kavillő (Rákóczi-telep, sjedište Tanyaszínháza i mjesto gdje se predstava izvodi) traže isključivo preko Googlea.

Što se, dakle, iz opisanoga slučaja može zaključiti? Prvi i najupečatljiviji zaključak svakako je onaj da je dvojac s ili bez kormilara Hajnal-Pásztor besplatno odradio reklamu s učinkom kakav Tanyaszínház ne bi imao niti da je angažirao najmoćnije marketinške agencije. Drugim riječima o prvom zaključku: Hajnal i Pásztor su kao političari javnim zalaganjem u sferu umjetnosti, nastojeći se predstaviti kao kritičari, rastrgali onu nevidljivu »tanga nit« i našli se u prvim mirisnim slojevima cenzure. A to običnom građaninu, poznato je odavno, istovremeno i smrdi i miriše, odnosno – gle apsurdna – privlači ga svojom odbojnošću (nešto poput »mirisa« vlastito iscijeđenog mitesera). Drugi zaključak, možda sada manje uočljiv, je da bi i Hajnal i Pásztor iz ovoga mogli izvući zaključak: čak i kao antireklameri postižu fantastičan suprotni rezultat. Problem je, međutim, u tome što ovakva karijera može trajati samo dok su na vlasti. Jer kad jednom siđu (s nje/nas) – njihove uzdahe nitko više neće čuti.

Z. R.

Klub – novi prostor za okupljanja i programe

Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* iz Subotice ima novi prostor – Klub, koji je smješten u podrumskim prostorijama Centra. Mladi iz HKC-a, predvođeni **Marinom Jaramazovićem** i **Marinom Piukovićem**, su od mračnog, prljavog podruma, bez struje, stvorili novi višenamjenski prostor koji će služiti za organiziranje raznih sadržaja, od edukativnih do zabavnih. Radovi su počeli u svibnju prošle godine i podrazumijevali su puno posla, odnosno radnih akcija.

»Nešto smo spremali u *Kolu* i spustili smo se dolje u podrum koji je bio pun šuta, smeća, kojekakvih viškova iz Centra. Kolega Marin mi je kazao: 'Pogledaj kako je ovdje dobar pod'. Sklonili smo još jedan dio prašine i vidjeli da je pod dobar i u drugim dijelovima. Budući da su ovakvi prostori danas moderni, riješili smo pokušati to preurediti. Za početak smo napravili radnu akciju, da vidimo kako će mladi reagirati. Bilo je puno posla. Primjerice, skupili smo dvije pune prikolice šuta, a to nije bilo dosta. Čak su neki rekli: 'Pa mi ovo nikada nećemo završiti'. Ali držala nas je ideja da ćemo imati reprezentativni prostor za okupljanja, tulum i razne programe. Devedeset posto radova na uređenju uradili smo mi mladi vlastitim snagama, osim primjerice instalacije struje. Krećili smo, pravili separee od starih dasaka, tapacirali ih, bilo je to 3-4 mjeseca ozbiljnoga posla. Stolove i šank smo naručili da se izrade, a stolice su kupljene«, kaže Marin Piuković.

Marin Jaramazović bio je zadužen i za dizajn enterijera.

»Ostavili smo na zidovima kombinaciju cigle i žbuke koji daje rustičnu bazu, a ubacili smo moderni mobilijar i tako dobili kontrast staroga i novoga. Cijevi koje idu gore obmotali smo u crne vreće i dodali suptilnu rasvjetu. Zidove krasi crno-bijele fotografije koje pokazuju rad Centra od nastanka do danas. Prostor smo napravili kao multifunkcionalan. Može biti tzv. sjedeća varijanta, može biti tribina ili projekcija ako postavimo stolice, a može se sve ukloniti za potrebe tuma«, kaže Jaramazović.

U prostoru će se najviše okupljati mladi, ali i svi drugi članovi *Kola*, kao i posjetitelji HKC-a.

»Prostor izgleda alternativno, više za mlade, ali i starijima se sviđa. Tu se četvrtkom okupljaju naši stariji članovi, već smo imali književnu večer i druženja nakon nekih događaja. Dobar tulum ima-

li smo nakon nastupa u Žedniku, na kojem su nam gosti bili iz Temerina. Ideja ima, u kolovozu je planirana jedna tribina. Spomenuo bih na kraju i nekoliko roditelja naših članova koji su pomogli oko sređivanja Kluba – **Marinka Katića**, **Ivicu Tumbasa** i **Josipa Ivkovića Ivandekića**«, dodaje Jaramazović.

Naši sugovornici kažu kako im je veliku potporu pružio i predsjednik HKC-a **Lazar Cvijin**, koji im je dao i svu kreativnu slobodu u osmišljavanju Kluba.

D. B. P.

Rič pod đermom u znaku Zbornika radova Seminara bunjevačkog stvaralaštva

Čuvari tradicije i bunjevačke ikavice

U okviru manifestacije *Rič pod đermom*, koju treću godinu zaredom organizira HKPD Đurđin, a koja je ove godine realizirana uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, u nedjelju, 1. kolovoza, u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu, predstavljen je Zbornik radova *Čuvari tradicije*, tiskan u povodu deset godina Seminara bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu.

Predsjednica spomenutog Društva **Marica Stantić** je ovim povodom istaknula kako je njegovo rukovodstvo pri odabiru teme za ovu manifestaciju bilo vođeno ciljem koji ona ima, a to je očuvanje i popularizacija narodnog govora ikavice i kulturnog stvaralaštva Hrvata Bunjevaca.

»Smatrali smo da je jako važno predstaviti široj publici, osobito mladima, ovako sadržajan rad koji obuhvaća više tema vezanih za narodno stvaralaštvo, kao i dati naglasak na suradnju i međusobnu podršku naše i tavan-kutske udruge.«

Ladislav Suknović, predsjednik tavan-kutskog HKPD-a **Matija Gubec**, u čijoj je nakladi tiskan Zbornik, među ostalim je rekao kako su u njemu zastupljene teme koje su prvenstveno vezane za Tavankut i spomenuti Seminar, ali i one koje prožimaju cijelu hrvatsku zajednicu, te poručio:

»Zbornik ne donosi nešto što je gotovo, što je završeno, već donosi ideju i poticaj da kod svih vas pokuša izazvati novo razmišljanje, novo istraživanje i želju da zajedničkim snagama pokušamo prezentirati našu izuzetno vrijednu tradicijsku kulturu.«

Urednica Zbornika **Ivana Petrekanić Sič** je, uz predstavljanje ove publikacije u kojoj je na oko 150 strana obrađeno pet poglavlja: *Crnice iz povijesti – naroda, mješta i Društva*, *Nošnja i rukotvorine na ponos*, *Glazba – sviranje i pjevanje*, *Život u običajima* i *Bunjevački narodni*

plesovi, uz dodatak CD-a s notnim i zvučnim zapisima svih bunjevačkih igara i DVD-a s video snimkama bunjevačkih igara te frizura i oglašnja, istaknula kako je upravo bunjevačka *rič*, uz sav vrijedan sadržaj, ono što ovaj Zbornik čini izuzetno značajnim.

»Budući da je tiskan u povodu prvog desetljeća održavanja Seminara i da obuhvaća teme koje se tiču tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata, smatrala sam da neke riječi/*riči* odnosno pojmovi, a s tim su se složili i moji najbliži suradnici, moraju ostati zapisani na način kako ih koristimo u našem bunjevačkom govoru. Koliko god je tu bilo nedoumice, nejasnoća, u smislu što ostaviti, što kroatizirati, posebno zadovoljstvo predstavlja mi upravo to što smo na dosta mjesta, posebice kod potpisa ispod fotografija kojih je veliki broj, ostavili zabilježene i zapečaćene naše *riči*.«

Jedna od autorica Zbornika **Kata Suknović** govorila je o temama o kojima je pisala u ovoj publikaciji:

»Teme kojima sam se bavila su nošnje bunjevačkih Hrvata kroz četiri cjeline, a to su Prelo, Kraljice, *Dužijanca* i svatovi, te tkanine i vezovi kod Bunjevaca. Opisujem mušku i žensku bunjevačku nošnju odnosno njene glavne karakteristike od pred kraj XIX. pa do 60-ih godina XX. stoljeća. U Zborniku su navedene tkanine koje su Bunjevkice najprije ručno tkale, a to su suknene pregače, ponjavice, domaća platna te zaboravljene začunčаницe do tvorničkih kao što su sefir, tilor, piket, cic, paja, velur, pa do onih skupocjenih – atlasnih svila, lionskih, brokatnih, kumašnih i dr.«

Doprinos poglavlju o glazbi, odnosno o bunjevačkim narodnim plesovima, dao je **Vojislav Temunović**, koji je, među ostalim, naveo kako se došlo na ideju o snimanju CD-a i DVD-a.

»Naša HGU *Festival bunjevački pisama* je 2014. godine snimila CD s bunjevačkim kolima po sviranju i motivima **Pere Tumbasa Haje**. U razgovorima nakon Seminara došli smo na ideju da se napravi nešto slično sa svim bunjevačkim igrama. Ta je ideja u sklopu ove obljetnice i ostvarena, a kruna ovog našeg rada je što se na CD-u nalaze notni i zvučni zapisi za sve bunjevačke igre.«

U pitanju je drugo predstavljanje Zbornika radova *Čuvari tradicije*, nakon onog 15. srpnja u Tavankutu, a među ostalima, prisustvovali su mu opunomoćeni ministar Veleposlanstva RH u Srbiji **Stjepan Glas**, konzul savjetnik Generalnog konzulata RH u Subotici **Ivan Rukavina**, ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, gost župnik u okolici Primoštena **Grgur Alviž**, đurđinski bandašica **Ana Dulić** i bandaš **Marjan Tumbas**, te domaćin đurđinski župnik **Daniel Katačić**.

Zbornik se može kupiti u prostorijama HKPD-a **Matija Gubec** ili naručiti putem telefona na broj 064/148-41-44.

H. R.

Misa zahvalnica u Mirgešu

Bog razumije čovjekove slabosti

ustrajni. Isus kaže: 'Ja sam kruh života, tko dolazi meni neće ogladnjati, tko u mene vjeruje neće nikada ožednjati'. I mi smo to iskusili bezbroj puta, zato se i sastajemo na euharistijskim slavljinama, da bismo ojačali svoju vjeru, ali ujedno da bismo postali zahvalniji Gospodinu za darove kojima nas danomice obasiplje. Zahvalan čovjek je ponizan i prikladan za primanje i prihvaćanje Božje poruke i Božjeg prijateljstva«, rekao je vlč. Ivanković.

Na kraju mise vlč. Marijan se zahvalio subraći svećenicima, a nakon blagoslova, ispred Doma uz tamburaški ansambl *Amajlija* nekolicina prisutnih je i zaplesala.

Nela Skenderović

U mirgeškom Domu kulture u nedjelju, 1. kolovoza, služena je sveta misa zahvalnica za plodove žetve. Misno slavlje je predvodio novi žednički župnik prečasni **Franjo Ivanković** uz asistenciju novog tavankutskog župnika **Marijana Vukova**, predsjednika UBH-a *Dužijanca* mons. dr. **Andriju Anišića** i vlč. **Tomi-slava Vojnić Mijatova**.

Mirgešani odani crkvi i tradiciji bunjevačkih Hrvata zahvalili su Onome od koga dolazi svako dobro, kako je na početku mise rekao Franjo Ivanković. No, bez bandaša i bandašice, bez mladih u nošnji koji su bili na gostovanju u inozemstvu s Hrvatskim kulturno-prosvjetnim društvom *Matija Gubec* iz Tavankuta, *Dužijanca* se nije mogla održati. Poveznicu s ovogodišnjom proslavom *Dužijance* u Subotici svojim prisustvom su potvrdili gradski bandaš i bandašica **Daniel Kujundžić** i **Kristina Matković**.

U svojoj propovijedi vlč. Ivanković je rekao da poput nezahvalnih Izraelaca, koji su na putovanju pustinjom prema obećanoj zemlji bili čudesno hranjeni, i mi znamo biti nezahvalni iako nas Božja ljubav pohađa. Iako Izraelci mrmljaju protiv Gospodina, on je uporan, ne odustaje od svoga plana, ispunjava želje naroda koji je bio gladan i žedan. U ispunjavanju tih želja čovjek doživljava kako Bog razumije naše mrmljanje, naše slabosti, nezahvalnost, jer On je milosrdan, strpljiv i spreman je za čovjeka sve učiniti. Tu ljubav nam je očitovao darujući nam svoga Sina u znaku euharistije.

»Svaki čovjek je gladan i žedan božanske ljubavi i na razne načine mi to tražimo. Boga možemo sresti ako smo

Dužijanca u Đurđinu

Kruh koji siti duhovnu glad

Posljednja *dužijanca* prije središnje proslave u Subotici održana je u Đurđinu u nedjelju, 1. kolovoza. U crkvi svetog Josipa Radnika misu zahvalnicu predvodio je gost svećenik Šibenske biskupije, župnik u okolici Primoštena **Grgur Alviž**, u zajedništvu s mons. dr. **Andrijom Anišićem**, vlč. **Franjom Ivankovićem**, župnikom u Žedniku i novim đurđinskim župnikom vlč. **Danielom Katačićem**.

Nositelji ovogodišnjeg slavlja *Dužijance* bili su bandaš i bandašica **Marjan Tumbas** i **Ana Dučić**, a mali bandaš i bandašica su bili **Martin Dučić** i **Matea Bako**.

Na početku zahvalnog slavlja župnik Daniel Katačić je rekao da su se nekad bandaši i bandašice birali od najboljih risara, a sada se biraju oni koji trebaju biti uzorni vjernici. Obraćajući se bandašu i bandašici, poručio im je neka nastoje čast koju su na *Dužijanci* imali do kraja života sačuvati i biti uzorni vjernici.

U svojoj propovijedi vlč. Grgur Alviž je rekao da je Bog čovjeka stvorio iz ljubavi i dao da se kroz svakodnevni rad ostvaruje i osigurava sebi i svojim dostojanstven ljudski život. Tu čovjek često vidi svoje granice, svoju nemoć u nekim situacijama kao što su prirodne nepogode, suše ili poplave. Ipak, takve situacije su dobre jer nas opominju da se vratimo Bogu, da priznamo koliko nam je Božja pomoć potrebna da bi djelo naših ruku uspjelo. Možemo dati sve od sebe, truditi se i željeti da nešto uspije, ali ako nema Božjeg blagoslova ne može ništa uspjati.

»Ovaj zahvalni dan kojega danas slavimo svjedoči da ste svi zajedno jako dobro shvatili ovo o čemu govorim. Ovaj dan svjedoči da ste u kruhu kojega daju plodovi vaših njiva prepoznali Božji prst, Božju pomoć, ali i Božju ljubav koja daje da plodovi uspijevaju. Zato me posebno raduje što prvi puta u svom životu mogu biti na ovakvoj zahvali Bogu, na *Dužijanci*«, rekao je propovjednik.

»Bog nam u svojoj ljubavi daje hranu za naše tijelo, na tome mu danas zahvaljujemo, no ne smijemo zaboraviti da u nama ima i nešto nepropadljivo, vječno: ne smijemo zaboraviti na našu dušu. Bog nam također daje hranu i za našu dušu, daje nam kruh koji siti duhovnu glad, kruh koji jača naše duhovno biće, kruh koji nas čini duhovno živima. Taj kruh je Isus Krist, naš spasitelj, njega susrećemo na svakoj svetoj misi. Taj nedjeljni sastanak mjesto je i vrijeme kada blagujemo ovaj kruh koji našu dušu oživljava i bodri. Nemojmo napustiti Boga i svetu vjeru nego živimo ono što su nam naši preci ostavili i sačuvali. Čovjek se ostvaruje kroz rad, jer tako skrbi za sebe i svoju obitelj. Ra-

dom čovjek stječe ono što mu je potrebno i on je sastavni dio našeg života. Zato je jako važno da svoj rad prožmemo Bogom, živom vjerom i pouzdanjem prema onome u čijoj je ruci sve, prema onome koji daruje smrt i život, prema Bogu koji je svemoguć«, naglasio je Alviž.

Misno slavlje pjevanjem je pratio dio Katedralnog zbora **Albe Vidaković** uz orguljsku pratnju **Miroslava Stantića**, a solisti na misi su bili **Emina Tikvicki** i **Marko Križanović**.

vić. Za prinos darova zbor je otpjevao liturgijsku »himnu« *Dužijance*, skladbu *Blagoslovena ova zemlja moja* **Milana Asića**.

Krunu za *Dužijancu*, sliku svetog Josipa, budući da je godina svetog Josipa kome je posvećena i župa, izradila je u tehnici slame **Marija Vidaković**. Na kraju mise crkva je zapjevala svečani himan *Tebe Boga hvalimo*, a po običaju, nakon blagoslova i himnu *Lijepa naša domovino*.

U 19 sati je u crkvi održana svečana akademija to jest manifestacija *Rič pod đermom*, a nakon nje u dvorištu župe tradicionalno bandašicino kolo.

Nela Skenderović

Ljeto u Vojvodini (III.)

Ako ste došli u Monoštor i želite uživati u miru, prirodi i hrani, ako vam uz to neće smetati što nema tekuće pitke vode, što nema signala mobilnog operatera, ali će zato pored vas protrčati divlja svinja ili košuta, sunce će u trenu zaiskriti kroz raširena krila orla, a iz daljine će se čuti urlik šakala, ako ne tražite savršenstvo već mjesto s dušom, onda su vikend naselje Dondo i čarda *Kod Švabe* pravi ljetni izbor.

Kamo u stvari idete

Vikend naselje Dondo i čarda *Kod Švabe* nalaze se u Specijalnom rezervatu prirode Gornje Podunavlje na rukavcu Dunava. Rukavac je širok na nekim mjestima i do 80 metara, a dugačak 3,5 kilometara. Kada je vodostaj Dunava niži, a tako je u posljednje vrijeme uglavnom tijekom cijele godine, između rukavca – Donda i Dunava prostire se otok Imhat. Tada je udaljenost između rukavca – Donda, a preko Imhata i Dunava na nekim mjestima i do 400 metara. Za velikog vodostaja Dunava Dondo se gubi u ogromnom vodenom prostranstvu, jer je cijelo područje od zaštitnih nasipa u Hrvatskoj do nasipa na drugoj obali u Srbiji jedna vodena površina. Tada bi se moglo reći da se vikendice na Dondu nalaze na potezu između 1415. i 1416. kilometra toka Dunava. Iz svega rečenog jasno je da je i ponuda Donda ograničena vodostajem Dunava.

Od Monoštora do Donda

Od Monoštora Dondo je udaljen oko 2,5 kilometra. Iz zraka. A načina kako i kojim putom stići više je. Neki od tih putova zahtijevaju posebno poznavanje terena, odno-

sno šume. Za one koji ovaj teren ipak ne poznaju dobro preporučio bih dva sigurna puta. Da biste došli i na jedan i na drugi potrebno je da prođete kroz romsko naselje, te pređete drveni most na kanalu Dunav – Tisa – Dunav. Prvi je kraći i ide kroz šumu; njime se može biciklom ili pješice, ali manjkavost je nedostatak ozbiljnih putokaza, a uz to može se reći i da je neuređen. Za one koji tuda idu prvi puta trebat će uputa, no nije komplicirano i ima svoje draži. Prolazi se kroz terene različite konfiguracije, što su tragovi Dunava koji je nekada zauzimao cijeli taj prostor, kroz različita šumska područja u kojima se smjenjuju šume hrasta, jasena, topole... I kada prođete sve to, čeka vas nasip i s druge strane Dondo i čarda *Kod Švabe*. Oni koji se odluče za ovu avanturu moraju računati na pješčenje od sat i pol. Ovim putem od centra Monoštora do Donda treba sat i trideset minuta umjerenog hoda. Drugi put je za one koji iz automobila ne izlaze i kada se upute na izlet. To ne znači da se tom

dionicom ne može biciklom ili pješice. Do nasipa, s čije je druge strane Dondo, stiže se asfaltom i cestom posutom tucanikom. I turistička signalizacija na ovom je dijelu mnogo bolja, pa su na svakom kilometru putokazi, duž cijele dionice od četiri kilometra. One koji odaberu ovaj prilaz Dondu i odluče se za pješačenje čeka prolazak pored same vode i *Bašta*. Dio je to starog toka Dunava koji je zatvoren s dva nasipa. S jedne strane dobija vodu iz Dunava, a s druge strane je ispušta u kanal Dunav – Tisa – Dunav ili šalje vodu kanalom do sistema voda koje nazivamo Stari Dunav. *Bašta* nije samo lijep dio prirode već je poznata i cijenjena kao izuzetan teren za ribiče.

Ponuda Kod Švabe

Odabrali doći autom, pješice ili biciklom na kraju puta poželjete čete nešto i pojesti. A što biste na čardi mogli drugo nego ribu – kuhanu ili prženu. Ona kuhana riblji je paprikaš koji se, kažu, najbolje kuha od Baje do Bogojeva. Kako to rade *Kod Švabe* nećemo pričavati, jer to možete vidjeti i sami. Uz vatru i priču s glavnim kuha-

Crtnice iz povijesti

A da se u ovu avanturu ne uputite neinformirani, evo nekoliko informacija o samom Dondu. Prvi ugostiteljski objekt podignut je 50-ih godina prošlog stoljeća. Nekoliko godina kasnije vikendicu je izgradio somborski ugostiteljski radnik **Jožef Dondo** i na njoj istakao *Vila Dondo*. Jožef Dondo vrlo brzo prodaje *Vilu Dondo* **Ivanu Balogu** koji počinje točiti piće i spravljati riblje specijaliteta vlasnicima vikendica i ostalim ljubiteljima prirode koji su navraćali. No, *Vila Dondo* kroz vrijeme nestaje. Pored nje gradi se 1987. godine čarda *Kod Švabe*. Gradi je **Josip Petrović – Švaba**. Prvo sa skromnom ponudom i malim prostorom, da bi čarda kasnije postala ugostiteljski objekt koji je primjeren uvjetima rada gdje stalno postoji potencijalna opasnost dolaska vode i potapanja same čarde. Vrlo brzo čarda postaje nadaleko čuvena naročito po svojim ribljim specijalitetima, a još više po sjajnom ugođaju. Danas u njoj goste dočekuje Josipov unuk **Aca Petrović**.

rom i vlasnikom čarde – **Acom Švabom**. Ako i niste ljubitelj paprikaša, što je prava šteta, nećete ostati gladni jer će vam Aca ponuditi prženu ribu na tanjurači. Za one koji se najave može i nešto drugo – grah, perkelt, paprikaš od divljači. Možete birati i mjesto gdje sjesti i jesti, a naša preporuka je mjesto s pogledom na vodu, pa vam se može posrećiti da između dva zalogaja uživate u pogledu na šumu kroz čije se granje sunce na zalasku presijava na vodi dunavskog rukavca.

Osim pogleda na vodu možete i na vodu, jer će vas domaćin rado provozati čamcem uz priču o prirodnim karakteristikama, životinjskom svijetu, načinu života, lova i ribolova. Zato, ako ste i malo pustolov u srcu i duši – pravac na Dondo.

Ž. Š.

Najvažnije povjerenje kupaca

»U vrijeme pandemije dobili smo pomoć za uplatu minimalne zarade, i to je jedina pomoć koju sam dobio od države u proteklih 18 godina«, kaže Paulić

trebni za jedno poljoprivredno gospodarstvo. Za uspješan i dugogodišnji rad ove trgovinske radnje Nikinčani kažu da nije zaslužna samo dobra opskrbljenost nego i dobar odnos vlasnika s njima, te savjeti koje u ovoj radnji mogu dobiti od vlasnika Paulića i njegove uposlenice **Željke Miletić**, koja je po zanimanju agronom.

Početak sa skromnim sredstvima

Nikinči su poljoprivredno područje. Mještani tog i susjednih sela uglavnom se bave poljoprivredom i stočarstvom. Rukovodeći se time, Paulić odlučuje otvoriti trgovinsku radnju 2003. godine i opskrbiti je proizvodima namijenjenim poljoprivrednicima.

»Početak rada je bio prilično težak jer sam počeo raditi s malo vlastitih sredstava. Vremenom sam dizao više kredita i uzimao robu na odgođeno plaćanje. Konkretno, počeo sam raditi s jednom tvrtkom i prodavati isključivo njihovu robu. I danas radim s njima. Počeli su raditi iste godine kada i ja i evo već 18 godina uspješno surađujemo i radimo na stočnoj hrani, premiksima i dodacima stočnoj hrani. Ostalu robu nabavljamo od oko 20 dobavljača s područja Rume, Šapca, Beograda i Pećinaca, s kojima također imamo dobru suradnju«,

ističe Paulić, dodajući da u početku nije bilo lako izboriti se s konkurencijom.

»U selu trenutno ima četiri prodavača stočne hrane, a kada sam počeo raditi bilo nas je šest. U ovom poslu sam u kontinuitetu od osnivanja radnje. Ostali su otvarali i zatvarali, a mi smo se, usprkos teškoćama, uspjeli održati sve ove godine. Poslije tri godine sam zaposlio još jednu kolegicu koja je po profesiji agronom. Ona sve ove godine radi sa mnom. Od tada radimo zajedno manje-više uspješno kao i svi ostali privatnici. Vremenom smo proširivali djelatnost. Počeli smo se baviti prodajom sje-

Nakon završetka Više tehničke škole u Novom Sadu **Željko Paulić** iz Nikinaca nije mogao pronaći posao u struci, pa se zaposlio najprije u jednoj, a zatim i u drugoj poljoprivrednoj ljekarni, gdje stječe radno iskustvo kao trgovac. Nekoliko godina kasnije odlučuje otvoriti vlastitu trgovinu u selu. Od tada je prošlo 18 godina. Njegova trgovinska radnja *Hrana promet*, unatoč teškoćama, svih proteklih godina kontinuirano radi. Glavna djelatnost je prodaja stočne hrane, gnojiva i sjemena. Osim toga, u trgovini se mogu pronaći i ostale potrepštine: hrana i lijekovi za životinje, plastične posude za hranjenje životinja, perad, te drugi prateći artikli po-

mena, sada i uvoznim, nizozemskim i mađarskim, vodotopivim i ostalim vrstama gnojiva. Zatim smo počeli uvoditi alate u prodaju. Pandemija koronavirusa nas je malo zaustavila u poslovanju i promet iz okolnih mjesta se smanjio. Oslonili smo se isključivo na kupce u našem mjestu.»

Kupci su uglavnom hobi korisnici, ljudi koji se ne bave profesionalno uzgojem stoke i povrtlarstvom, jer velika poljoprivredna gospodarstva robu nabavljaju izravno od proizvođača. Razlog je to što različitom ponudom ovaj nikinački trgovac pokušava privući veći broj kupaca.

»U našoj trgovinskoj radnji mogu se kupiti i pilići, guščići, pačiči, sve vrste peradi po želji kupca. Perad nabavljamo u Golubincima, Šapcu i Klenju od različitih dobavljača. Mislim da se nitko u okolici ne bavi toliko predano ovom vrstom trgovine peradi kao mi. Osim prodaje, radimo i kućne dostave. Perad dostavljamo na kućnu adresu. Za te namjene kupio sam jedno vozilo, koje koristim samo za te potrebe«, navodi Paulić.

Kreditiranje kupaca ugrozilo opstanak

Kao i ostali privatnici, i Paulić je imao krizno razdoblje zbog velikog kreditiranja kupaca.

»To su za jednu manju trgovinu bile velike brojke i tu je nastao problem. Moramo platiti porez i sve

Savjeti besplatni

»Imamo dugogodišnje iskustvo u ovom poslu i savjeti mještanima u selu su besplatni. Mi ne možemo kao konzultantska kuća naplatiti svoje usluge. Poznajemo sve ljude u selu i ne možemo da ne pomognemo ljudima koje vidamo svakoga dana. U selu je to na principu dobrovoljnosti. Kolegica je radila na voćarskim plantažama i može u domeni svog iskustva pomoći mještanima, a ja već 20 godina imam iskustva s prodajom stočne hrane. Osim toga, imam i poljoprivredno gospodarstvo, obrađujem zemlju, pa se često i konzultiram s kupcima, tako da je to često više razmjena iskustava nego neki veliki savjeti. Ali kad god možemo izaći u susret, to činimo«, kaže Paulić.

doprinosi, a od kupaca čekamo plaćanje. U jednom razdoblju smo imali oko 10.000 eura zaduženja. Međutim, uz pomoć kredita to smo nekako prevladali. Sada zaduženja držimo na određenoj razini. Budući da s dobavljačima imamo dogovor za odgođeno plaćanje, u mogućnosti smo izaći u susret našim kupcima«, kaže naš sugovornik, ističući da do sada nije koristio poticaje države.

»U vrijeme pandemije dobili smo pomoć za uplatu minimalne zarade, i to je jedina pomoć koju sam dobio od države u proteklih 18 godina. Pokušavao sam ostvariti pomoć za radnike. Ali kad god sam tražio tu vrstu pomoći, nismo dobili ništa zato što je dob radnice koja radi kod

mene i moja dob, između 40 i 60 godina. Za tu dobnu skupinu nije bilo nikakvih poticaja. Porezi i doprinosi su preveliki u odnosu na našu zaradu, ali nastojimo taj problem nekako prevladati.»

Za poslovni prostor Paulić godišnje izdvaja oko 1.500 eura. Da bi proširio svoju djelatnost i poboljšao promet, potrebno je da proširi poslovni prostor, ali je to u trenutnim uvjetima poslovanja nemoguće.

»Dobro bi nam došla pomoć za ulaganje u prostorije za rad, u prostor za skladištenje, budući da je zgrada gdje se poslovni prostor nalazi dosta stara i trošna. Ukoliko bismo imali veći prostor, mogli bismo proširiti i svoju djelatnost. Kada bismo mogli dobiti poticaje za kupovinu poslovnog prostora, to bi bilo idealno, jer smo trenutno u zakupu. Godišnji zakup koji sada plaćamo je velika stavka za trgovinu u jednom selu. Za sada se uspijevamo izboriti s tim i unatoč nedaćama pozitivno posluujemo, a sve zahvaljujući našim kupcima koji sve ove godine poslovanja imaju povjerenja u nas, a to je u našem poslu i najbitnije«, kaže Paulić na kraju razgovora.

S. D.

Bunjevačko kolo gostovalo u Kaćmaru

KAĆMAR – Folkloriši HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice gostovali su protekloga vikenda u Kaćmaru (Mađarska) gdje je u organizaciji tamošnje hrvatske samouprave organizirana manifestacija *Bunjevački dan 2021*. Nastupili su igrači izvođačkog i predizvođačkog ansambla,

a publika je u njihovoj izvedbi mogla vidjeti više koreografija: splet bunjevačkih igara, Stare splitske plesove i dubrovački *Lindó*, igre iz Posavine i vlaške igre.

Nagrada za Mariju Šabić

VRNJAČKA BANJA – Modna dizajnerica iz Subotice **Marija Šabić** dobila je nagradu za doprinos modnoj sceni *Anny Style Award* na *Danima mode 2021*. u Vrnjačkoj Banji. Nagradu je dobila za »najljepši spoj elegancije i ženstvenosti«. Bila je to 10., jubilara, dodjela tih nagrada.

»Dosta sam nagrada dobijala posljednjih godina. Ovo je jedna prestižna nagrada, oni mene prate sve ove godine na modnim manifestacijama u Srbiji i okruženju, kao i na izborima *Miss Srbije*, gdje sam oficijelna dizajnerica, što ću biti i ove godine. Ove godine izbor se održava 1. rujna u Beogradu, pod pokroviteljstvom Republike Srbije. Prošle je godine bila covid epidemija, ali 2019. mi je bila najplodnija godina kada sam imala 12 velikih samostalnih modnih revija u Francuskoj, Crnoj Gori, BiH, Srbiji i Grčkoj«, kaže Marija Šabić.

Manifestacija u Vrnjačkoj Banji okuplja najistaknutije predstavnike i najzvučnija imena s domaće i inozemne modne scene, ali i iz područja kulture, bussinesa, turizma. Održava se uz potporu Općine Vrnjačka Banja i mještne Tursitičke organizacije.

Marko Križanović nastupio u Harkányu

HARKÁNY – Vokalni solist **Marko Križanović** iz Subotice nastupio je kao gost pečuškog orkestra *Vizin* na manifestaciji *Plesačnica i glazbena večer* u mađarskom mjestu Harkány. Večer je suorganizirala hrvatska manjinska samouprava u tom mjestu i regiji Baranja.

Dužijanica u Baji

SUBOTICA/BAJA – Hrvatska samouprava grada Baje i UBH *Dužijanica* organiziraju manifestaciju *Dužijanica u Baji*, koja će biti održana na svetkovinu Velike Gospe, u iduću nedjelju, 15. kolovoza, u Baji (Mađarska). Ova svetkovina završetka žetve i zahvale Bogu za plodove zemlje, dio bogatoga kulturnoga naslijeđa bunjevačkih Hrvata iz Subotice, predstaviti će se u Gradu Baji kao zajednička manifestacija Hrvata Bunjevaca iz Srbije i Mađarske u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem i Hrvatskom državnom samoupravom u Mađarskoj.

Program počinje u subotu, 14. kolovoza, u 17.30 sati otvorenjem izložbe fotografija na temu »Bunjevačka nošnja, ris i dužijanica« u Kulturnom centru bačkih Hrvata u Baji. Od 20 sati bit će priređen prikaz Risarske pogodbe, a nakon toga Folklorna večer na kojoj će nastupiti HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta.

U nedjelju, 15. kolovoza, u crkvi svetog Antuna Padovanskog od 10.30 sati bit će služeno euharistijsko slavlje koje će predvoditi subotički biskup mons. **Slavko Večerin**. Nakon mise slijedi povorka sudionika kroz središte grada te predaja kruha gradonačelnici Baje. »Krunu« *Dužijanice* subotički bandaš i bandašica pokloniti će Hrvatskoj manjinskoj samoupravi Baje na trajno čuvanje. Pokrovitelji manifestacije *Dužijanica* u Baji su: Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Savez Hrvata u Mađarskoj i **Róbert Zsigó**, parlamentarni zastupnik Bajskog okruga.

Priredba u Plavni, Pančić ravnatelj Gimnazije u Travniku

31. srpnja 1938. – Naše slovo piše kako je proslava rođendana **Vladka Mačeka** u Subotici, koju su 24. srpnja priredile njegove pristaše, ispala bijedno: na zborištu se skupilo jedva 800-1.000 ljudi, i to iz radoznalosti. Istoga dana je priređena i proslava završetka žetve (*Dužijanca*). Napomene radi, vlasnik lista, **Lazar Stipić** materijalno je propao pokušavajući godinama naturiti Bunjevcima identitet drugorazrednosti pod plaštom jugoslavenstva.

1. kolovoza 1927. – Mitrovački tjednik *Srbija* piše kako je 31. srpnja održana u hotelu *Kovač* u Srijemskoj Mitrovici konferencija Bloka Srijemskih Hrvata na kojoj je usvojena izborna lista: nositelj izborne liste **Nikola Nikić** (disident HSS-a), kandidat za kotareve Vinkovci-Mitrovica odvjetnik **Ivan Lončarević**, zamjenik **Stanko Šokčević** (seljak); kandidat za kotar Ruma-Pazova: **Stanko Debić** (seljak), zamjenik **Josip Rajnger** (seljak), kandidat za srezove Županja-Irig **Đuro Šumić** (graditelj), zamjenik **Mirko Zvonarević** (seljak); kandidat za kotar Zemun: **Dragutin Fekter** (seljak), zamjenik **Mijat Močilac** (seljak); kandidat za kotar Ilok: **Martin Krekmam** (seljak), zamjenik **Andrija Štrvić** (seljak); kandidat za kotar Šid: **Martin Mitrović** (seljak), zamjenik **Rajko Subotić** (seljak), kandidat za kotar Vukovar: **Ladislav Grčević** (ekonom), zamjenik **Ignac Šrekajz** (seljak).

1. kolovoza 1928. – *Dom*, glasilo HSS-a, piše da je organizacija HSS-a Gradina salaši (Sombor) obnovila svoj odbor na sastanku 1. srpnja 1928. godine. Vodstvo somborske organizacije HSS-a – **Grga Vuković**, **Artur Halla** i **Jozo Strilić** (predsjednik kotarske organizacije HSS-a Sombor) osudili su u svojim govorima atentat od 20. lipnja na hrvatske zastupnike u Narodnoj skupštini u Beogradu. Izabran je novi odbor: predsjednik **Franjo Cigić Parčetić**, potpredsjednik **Stipo Kornjak**, tajnik **Filip Kulić**, blagajnik **Marko Cigić Parčetić** i osam odbornika.

2. kolovoza 1940. – *Subotičke novine* pišu da je *Seljačka sloga* u Plavni priredila 21. srpnja lijepu akademiju. Pozdravni govor je održao vikar u Bođanima vlč. **Jozo Pašić**. Prva točka programa je bila pjesma *Kolo igra*, koju su pjevali mlađi članovi i članice *Seljačke sloge* pod ravnateljstvom kantora **Lajče Crnkovića**. Druga točka je bila kazališni igrokaz *Na vrelu milosti*, a treća točka igrokaz *Žrtva ljubavi*. Prvi igrokaz su izvodile članice *Seljačke sloge*, a drugi članovi *Seljačke sloge*.

Plavna
Priredba *Seljačke Sloga* u Plavni.
Naša *Seljačka sloga* je agilna, je
ona radi, a to potvrđuje i lijepa, ces
priredba, koja je bila održana 21. ako
VII. o. g. čitava priredba imala je kan
izgled jedne lijepe akademije. av.
Pozdravni govor je imao vlč. g. poz
Jozo Pašić. On je u par sažetih, lje
rijetih izneo zaslužni dosadašnji rad, gost
a pokazao put kojim treba da om, župi
ladina stupa da bude na diku i ko, pan,
rist ne samo Sokcima, toj najnjež, Kuji
njoj grani našega naroda, nego i stana
svim Hrvatima diljem lijepe naše, kan
domovine. novi
Kao prva tačka programa bila je u B
pjesma „Kolo igra“ koju su pjeva, ugod
li mlađi članovi i članice *Seljačke* prodi
Sloga pod ravnateljstvom domaćeg, uje k
kantora g. Lajče Crnkovića. Druga, nasta
tačka je bila kazališni igrokaz. „Na, dubol
vrelu milosti“, a treća tačka tako, su ve
de igrokaz „Žrtva ljubavi“. Igro, selja
kaze in vježban sa puno truda i

3. kolovoza 1930. – *Obzor* piše da se u mitrovačkom kinu *Union 2* kolovoza prvi puta prikazao ton film *Valcer za dva srca*.

4. kolovoza 1939. – *Subotičke novine* pišu da se u Somboru u knjižarskim izlozima može vidjeti *Pečat Mirolava Krleže* i »samozvani« hrvatski mjesečnik – *Književnik*, kojega uređuje Beograđanin **Milan Durman**. U knjižari Ivković-Periškića prodaje se i *Lirika hrvatskih sveučilištaraca*.

5. kolovoza 1938. – *Subotičke novine* javljaju da se vlč. **Marin Šemudvarac** preselio u *Paulinum* i preuzeo prefektsko mjesto kod bogoslova. Na njegovo mjesto je za kustosa Matice subotičke postavljen vlč. **Franjo Vujković**, katehet na ovdašnjoj ženskoj građanskoj školi, koji je do tada bio kapelan u Novom Sadu.

6. kolovoza 1893. – *Subotičke novine* pišu da je **Petar Pančić**, isusovac, bunjevački rodoljub, nastavnik u Gimnaziji u Travniku, imenovan za ravnatelja.

6. kolovoza 1943. – Naše novine pišu da je Hrvatsko kulturno društvo *Miroljub* priredilo u Somboru 1. kolovoza na vrlo svečan način starodrevni običaj *Dožejancu*. Gradom je prodefilirala svečana povorka, na čijem čelu su se nalazili bandaš **Joso Anišić** i bandašica **Manda Karas**.

Održan 25. saziv Međunarodne likovne kolonije *Bunarić*

Susretanje u različitosti

U sklopu programa *Dužijance*, u Subotici se tradicionalno održava i Međunarodna likovna kolonija *Bunarić*, koju organizira Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* i koji je ujedno i sjedište ovoga umjetničkoga okupljanja. Ove godine od 29. do 31. srpnja održan je njezin jubilarni, 25. saziv, koji je okupio četrdeset slikara (amaterskih i profesionalnih) – kako gostiju iz Srbije (Subotice, Beograda, Srijemske Mitrovice, Kruševca, Sombora, Rume, Crvenke, Novog Sada, Zrenjanina, Kikinde i Dale) i Bosne i Hercegovine, tako i »domaćih« članova Likovnog odjela HKC-a.

Nastalo je 60-ak radova u različitim tehnikama, različitim stilova, poetika i izraza. Iako kolonija nema službenu temu, kao i ranijih godina dominiraju teme vezane za žetelačke radove i ravničarski krajolik te znamenitosti grada Subotice.

Vrijedan kontinuitet

Josipa Križanović iz Likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* ocjenjuje kako je odziv autora bio dobar i da su nastali vrijedni radovi.

»Odziv autora je bio dobar, iako zbog epidemiološke situacije nisu mogli doći gosti iz Hrvatske i Mađarske. Ni visoke temperature nisu nas spriječile da pokažemo što

znamo i ovaj put damo svoj doprinos ovoj manifestaciji Centra. Ova kolonija traje već 25 godina, ima svoj kontinuitet i izgrađeni koncept. Slikari se vrlo rado odazivaju, što znači da smo u ovom tipu događanja dobro kotirani, da smo napravili određene pozicije«, kaže Križanović.

Zatvarajući koloniju i uručujući zahvalnice slikarima za sudjelovanje, predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin** naznačio je kako će nove slike obogatiti fundus Centra.

Zahvalio je i pokroviteljima kolonije, a to su ove godine bili Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije i Grad Subotica.

Dojmovi sudionika

Prvi puta na koloniji sudjelovala je akademska slikarica **Ilvana Kadijević** iz Sarajeva, članica Nadzornog odbora Udruženja likovnih umjetnika BiH i organizatorica ovogodišnjeg 57. saziva poznate likovne kolonije u Počitelju. Izradila je dvije slike u akrilu, jedan koji je, kako kaže, podsjećanje na to da je ovdje nekada bilo Panonsko more, a prikazuje njezinu umjetničku viziju morskoga dna, te drugi koji je prikaz panonske nizine u zoru.

Kreativnost ispoljena na najbolji način

Prvoga dana kolonije, u četvrtak, 29. srpnja, otvorena je izložba radova nastalih na prošlogodišnjoj, 24. bunaričkoj koloniji. U pratećem tekstu kataloga, likovni kritičar **Mile Tasić** je, među ostalim, zapisao kako su izloženi radovi »svojevrsna lepeza vrijednosnih nivoa koji nikako ne konkuriraju niti smetaju jedni drugima« te da ova kolonija »uspijeva pružiti šansu mnogima kako bi svoje umjetničke apetite i kreativnost ispoljili na najbolji način«. Prigodom otvorenja kraći performans izveli su članovi Književno-teatarskog kluba HKC-a.

»Dojmovi su lijepi, posebno dojam Subotice, grada u kojem sam prvi put, oduševila me je u prvom redu njegova arhitektura. Svi umjetnici ovdje imaju neku svoju priču, dvadeset pet godina kolonije nije malo. Planiram doći ponovno, a onda ću raditi u pastelu, u kojem stvaram već 40 godina«, kaže Kadijević.

Srećko Radulović iz Srijemske Mitrovice je jedan od rado viđenih gostiju na bunaričkoj koloniji.

»Ja sam amaterski slikar ali već dugo vremena stvaram, dolazim na kolonije jer je za nas amatere to neka vrsta

Retrospektiva dva i pol desetljeća

U povodu 25-ogodišnjeg jubileja, krajem rujna u Galeriji Otvorenog sveučilišta bit će priređena retrospektivna izložba s izborom radova nastalim na dosadašnjim sazivima likovne kolonije *Bunarić*.

akademije. Uvijek je tu velik broj umjetnika različitih senzibiliteta, tehnika, načina slikanja. Gledamo radove drugih umjetnika i tako učimo. Inače, bavim se figurativnim slikarstvom, možda bih moje radove mogao nazvati poetskim realizmom. Predstavio sam se s dva rada: prizorom Venecije i jednom mrtvom prirodom. Meni nijedna kolonija nije loša, jer je slikanje usamljenički posao, a kolonija je prilika da se družimo, da razmijenimo iskustva i emocije«, kaže on.

S obzirom na njezino dugo trajanje, kolonija je prepoznata i kod lokalnih subotičkih autora koji nisu članovi HKC-a, a za članove Likovnog odjela Centra ovo je već dobro poznata prilika da, stvarajući i dijeleći se skupa s kolegama iz okruženja, unaprijede svoj rad.

D. B. P.

Najveća manifestacija Hrvata u Subotici

Počela središnja proslava *Dužijance*

Središnja proslava 111. *Dužijance* u Subotici započela je u četvrtak, 5. kolovoza, književnom večeri. Danas (petak, 6. kolovoza) u 19 sati u predvorju Gradske kuće bit će otvorena izložba radova od slame nastalih na XXXVI. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu. Nakon otvaranja izložbe na trgu će početi tamburaška večer, kada će katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** predstaviti ovogodišnjeg bandaša i bandašicu **Daniela Kujundžića** i **Kristinu Matković**.

U programu će nastupiti tamburaški sastavi, a na bini će prodefilirati mladi u nošnjama od kojih će žiri izabrati tri para kao pratiocje bandaša i bandašice. Također će biti uručene nagrade najboljim aranžerima izloga.

U subotu u 18 sati u katedrali će biti održana tradicionalna Večernja molitva kao i doček i predstavljanje gosta ovogodišnje *Dužijance* monsinjora **Ivana Čurića**, po-moćnog biskupa Đakovačko-osječke nadbiskupije.

U 19 i 30 risari će položiti vijence na Spomenik risaru i bistu **Blaška Rajića** u parku pored Gradske kuće, a u 20 sati počinje skupština risara. Slijede nastupi KUD-ova *Batočina* iz Batočine i *Kraljice Bodroga* iz Monoštora, kao i folklornih skupina iz Subotice i okolice.

U nedjelju, 8. kolovoza, u 8 i 45 će biti blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice iz crkve svetog Roka, a sveta misa zahvalnica za ovogodišnju žetvu koju će predvoditi gost biskup sa subotičkim biskupom mons. **Slavkom Večerinom**, početak će u 10 sati.

Svečanu povorku od katedrale do trga nakon mise predvodi barjaktar *Dužijance* **Ana Pančić**, nakon čega slijede karuce s velikom žitnom krunom, mališani iz vrtića *Marija Petković Biser* i *Sunčica*, zatim *kraljice* i veliki klas žita. Radni dio povorke čine risari i risaruše u narodnim nošnjama, a iza njih kulturno-umjetnička društva. U svečanom dijelu povorke će biti bandaši i bandašice iz Žednika, Bajmaka, Tavankuta, Male Bosne, Đurđina, Lemeša i Sombora, za njima su pratioci bandaša i bandašice i na kraju glavni bandaš i bandašica koji će na bini uručiti kruh od novog žita gradonačelniku Subotice **Stevanu Bakiću**.

Bandaš i bandašica će u nedjelju u 19 sati posjetiti grob **Blaška Rajića** na Kerskom groblju, a u 20 sati na Trgu počinje bandašicino kolo.

Red vožnje gradskih autobusnih linija će u nedjelju od 9 i 30 do 12 i 30 biti prilagođen događanjima manifestacije.

N. S.

Svestrani stvaralački trag

Ovaj bački hrvatski književnik pisao je satirične pjesme, drame, eseje, kratke priče kao i djela za djecu, a bavio se i glazbenom pedagogijom i skladanjem

U nedjelju, 1. kolovoza, navršilo se ravno 100 godina od rođenja književnika, glazbenika, skladatelja i glazbenog pedagoga **Pavla Bačića** (Subotica, 1. kolovoza 1921. – Subotica, 22. lipnja 1984.). Ovaj bački hrvatski književnik pisao je satirične pjesme, drame, eseje, kratke priče kao i djela za djecu, a bavio se i glazbenom pedagogijom i skladanjem. Sin je **Martina i Tereze**, rođ. **Stipančević**, unuk **Paje Bačića**, suradnika lista *Neven* i člana Pučke kasine.

Osnovnu i srednju školu završio je u rodnom gradu, a glazbenu je naobrazbu stekao u glazbenom odjelu srednje vojne škole u Zagrebu 1941.– 1948. Bio je član orkestra Radio Zagreba 1950. i orkestra Zagrebačkoga gradskog kazališta *Komedija* 1951.– 1955. Od 1955. živi u Subotici i radi u Muzičkoj školi kao glazbeni pedagog, gdje predaje teoretske predmete, klarinet i gitaru (iako je bio samouk, otvorio je gitarski odjel), a jedno je vrijeme bio i pomoćnik ravnatelja. Nakon povratka u Suboticu razvio je svestranu stvaralačku djelatnost na području glazbe i književnosti.

Književnost i kazalište

Prvu pripovijest *Ludi Pipe* objavila mu je *Novela film* u Zagrebu 1954. godine. Poslije toga novele su mu objavljivane u subotičkim i zagrebačkim časopisima i novinama: *Hrvatska riječ*, *Džepni magazin*, *Subotičke novine*, *Rukovet* i *Hrvatski književni list*.

Posebnu ljubav i sklonost Pavao Bačić imao je prema književnosti za djecu. Napisao je niz dječjih igrokaza. *San male Vesne* praižveden je u Novom Sadu 1959. godine, a zatim je igrokaz izveden na mađarskom jeziku u Senti 1960. godine. U Subotici je igrokaz izveden 1961., a u Varaždinu 1960., i ponovno 1967. godine. Igrokaz *Brzi vlak je stao* praižveden je u Varaždinu 1963., a na mađarskom jeziku je prikazan u Hajdukovu 1964. godine. *Miki i družina* praižveden je u Subotici 1963. a premijera

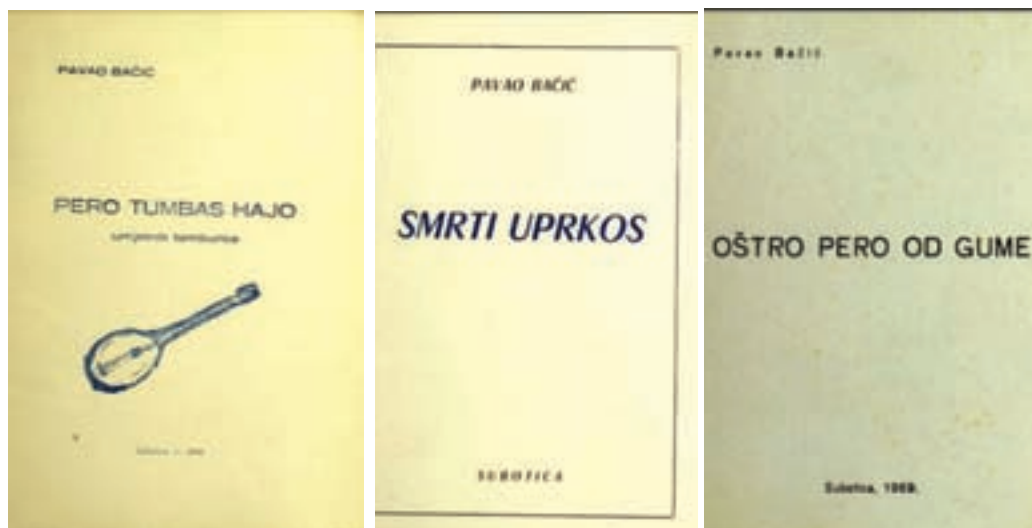
je bila u Zadru i Varaždinu 1965. godine. *Novogodišnja noć* praižvedena je u Varaždinu 1964., a *Uzbuna u zoološkom vrtu* u Varaždinu 1966. i Titogradu 1968. godine.

Osim ovih igrokaza za djecu, Pavao Bačić je napisao komediju u tri čina s glazbom i pjevanjem *Salašari, silom varošani*. Komad je premijerno izveden u Narodnom pozorištu u Subotici 1965. godine.

Igrokazi za djecu imali su veliki uspjeh kod gledatelja, a komedija *Salašari, silom varošani* osobito je lijepo primljena kod publike. Za sva navedena kazališna djela Pavao Bačić je napisao i scensku glazbu.

Satirična poezija

Posebno područje rada Pavla Bačića je satirična poezija. Od prosinca 1963. objavljivao je u *Subotičkim novinama* stihovane satire (epigrame). U svojim satirama

Digitalizirana djela

U povodu 100. obljetnice rođenja ovog velikana kulture iz hrvatske zajednice, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata digitalizirao je četiri knjige Pavla Bačića: *Stihovna satira – Szatirikus versek*, zbirku priča *Smrti uprkos*, zbirku pjesama *Oštro pero od gume* i *Pero Tumbas Hajo: umjetnik tamburice*. Knjige su dostupne na internetskom portalu Zavoda: www.zkvh.org.rs.

pratio je suvremene događaje i pojave, a to je bila prilika da se vide ljudske navike i mane.

Od 135 satira u stihu Pavao Bačić je objavio dva izbora u posebnim zbirkama. Kao suautor, uz **Bélu Bedea**, **Jakova Kopilovića** i **Matiju Molcera** objavio je u Subotici 1967. zbirku *Mozaik*, gdje je uvršteno deset njegovih satira u stihu.

Samostalnu zbirku *Stihovna satira* s 24 epigrama objavio je u Subotici 1968. godine, a paralelno je tiskan mađarski prijevod **Márte Kovács**.

Zbirka *Oštro pero od gume* je treći izbor stihovanih satira Pavla Bačića. Odlomci iz te knjižice objavljeni su u *Subotičkim novinama* tijekom 1969. godine.

Publicistika

U Subotici je 10. kolovoza 1969. godine održan Memorijal Pere Tumbasa Haje. Tom prigodom KUD *Matija Gubec* iz Tavankuta i KUDŽ *Bratstvo-jedinstvo* iz Subotice objavili su knjižicu Pavla Bačića *Pero Tumbas Hajo, umjetnik tamburice* gdje je prikazan život i djelovanje ovog glazbenog velikana. Urednik knjige bio je **Bela Gabrić**, a izvršni urednik **Naco Zelić**.

Antun Bačić – zaboravljeni slikar naziv je dužeg feljtona kojega je Bačić objavio 1970. godine u *Subotičkim novinama*.

Bačić je pisao i humoristično-satirične članke, pod pseudonimom, s naslovom *Pismo malog Jovice* koje je također objavljivao u *Subotičkim novinama* (1962.-65.).

Godine 1970. tiskana mu je i zbirka priča *Smrti uprkos* (ilustracije **Ilona Bačić**). Poeziju za djecu objavljivao je Bačić i u *Narodnim novinama* (Budimpešta, 1969.-70.).

Svojim djelima ušao je u antologije poezije i proze bujnevačkih Hrvata iz 1971., sastavljača **Geze Kikića**, u izdanju Matice hrvatske, a obrađen je i u djelu *Književnost podunavskih Hrvata u XX. stoljeću Ante Sekulića*. U rukopisu je ostao njegov kazališni komad *Ispod vrata mašina, a u ruci tašna*.

Neka djela su mu prevedena i na mađarski jezik, a preveo ih je glazbenik i književnik Matija Molcer.

Glazbena aktivnost

Jedno od nezanemarivih područja kojim se Bačić bavio svakako je glazba. Stručne radove i članke objavio je u glazbenim časopisima *Savremeni akordi*, *Zvuk* i *Pro musica* u Beogradu.

Kao glazbeni pedagog u Muzičkoj školi, bio je osnivač i član Ansambla za staru muziku. Skupina je osnovana 1973., činili su je **Mátyás Lévy** (blok-flaute i frulice), **Mirko Molnar** (violončelo) i Pavao Bačić (gitar), a rad su počeli s programskim naslovom *Od siringe do saksofona*. Od 1976. nastupaju pod nazivom *Ansambl za staru muziku*, a pridružuju im se **Ildikó Komjáti** (sopraniistica) i **Laura Lévy** (flauta). U tom su sastavu nastupali na mnogim eminentnim mjestima u tadašnjoj Jugoslaviji, poput crkve sv. Donata u Zadru na Ljetnim muzičkim večerima, zatim u Opatiji, Beogradu i dr., a snimali su i za TV Novi Sad. Pavao Bačić bio je član ansambla do odlaska u mirovinu, a osim klarineta svirao je i gitaru. Ansambl je postojao od 1974. do 1981. godine.

U sklopu glazbene aktivnosti Bačić se bavio i skladanjem, a evo i popisa njegovih djela: *Duet za dva klarineta* (1968.), *Ti odlaziš* (1967.), *Pisma o kosi* (1970.), *Prelo* (1970.), *Pozdrav* (1971.), Kompozicija za solo-gitaru, album (1974.), Sonata za gitaru u tri stavka, album (1975.), Sonatina za violinu i gitaru u dva stavka (1976.), *Deset lakih komada za gitaru* (1981.). Glazbenu je kritiku objavljivao u *Subotičkim novinama* (1957.-64.) i beogradskim časopisima *Savremeni akordi*, *Zvuk* i *Pro musica*.

Prema sjećanju autorice ovoga teksta, koja ga je poznavala i sretala ga u Muzičkoj školi, Pavao Bačić je bio staložen, odmjeran, miran čovjek, samozatajan, nenametljiv, dobrohotan. Ljubaznošću njegove supruge nakon njegove smrti omogućen je uvid u njegov bogati i zanimljiv stvaralački opus.

Nela Skenderović

Katolici u Žablju i njihova crkva

Snježna Gospa napokon pod krovom

Centar Žablja ponosno krasi dvije crkve, tornjeva koji su gotovo iste visine, smještene na dvije strane Ulice svetog Nikole: pravoslavna, koja ima istog tog sveca za zaštitnika, barokne vanjšine i katolička crkva Snježne Gospe upadljivih vanjskih neogotičkih elemenata. Arhitektonska cjelina ove dvije građevine čini glavno obilježje ove varošice od nešto manje od 10 tisuća stanovnika, smještene u središtu Šajkaškog područja, trokuta koji zatvara Tisa svojim ušćem u Dunav. Čak i samim uvidom u postojanje monumentalne crkve vidljivo je prisustvo katolika ovdje. Iako ono nije novina, o njemu u našim katoličkim medijima gotovo nema spomena. Blagdan Snježne Gospe, koji je proslavljen u ovom tjednu, uputio nas je u Žabalj.

Ohrabreni obnovom

Crkva Snježne Gospe na prvi pogled izgleda napušteno i zapušteno. Ograda oko nje je trošna, u krugu oko crkve je visoki korov, pokrajnja vrata su devastirana i razbijena, a glavni ulaz drži slabašna žica umjesto lokota. Skrivena informacija koja se na internetskim izvorima može pronaći je da je gradilište oko crkve zaista nedavno napušteno, a to dokazuje savršeno izveden novi krov, koji blista i pokazuje da na ovaj objekt ipak netko misli. Toranj, ipak, »krasi« razbijeni prozor sa šalukatrama. List *Magyar Szó* izvijestio je da je financijer radova bila zaklada *Teleki László* iz Budimpešte, a da je prva inicijativa za to pokrenuta 2017. godine. Zabilježeno je da je građevinskim radovima prethodilo dugotrajno čišćenje same zapuštene crkve od smeća, vegetacije, ostataka boravka golubova, srušenih crijeva i ostalog smeća.

»Naš je cilj da sačuvamo našu crkvu, čak i samo kao spomenik. U našem selu još ima katolika, a mnogi žitelji, i pravoslavni i katolici, žele da se zgrada renovira i pitali su se kada će to biti učinjeno. Mnogo više ljudi bi dolazilo na misu, ali kada vide koliko je crkva tužna i napuštena, odustaju od toga. Pomislili smo kako bi se mnogo više ljudi pridružilo obnovi crkve kada bi ona započela«, rekla je **Vera Jurković**, suradnica župnika u Žablju.

Župnik u ovoj župi je vlč. **Franjo Lulić**. On stanuje u Titelu i upravlja tamnošnjom župom, a također je župnik i u Loku.

»U Žablju, gdje upravljam od 1992., misim jednom mjesечно, prve nedjelje u mjesecu, na hrvatskom jeziku. Na misi bude desetak vjernika, no ako gledam na ukupan broj vjernika u župi, on je oko 100«, kaže vlč. Lulić.

On kaže i da su bogoslužja na hrvatskom jeziku, budući da su današnji vjernici u najvećem broju Hrvati, osim dvije obitelji koje su mađarskog podrijetla. Budući da unutrašnjost crkve još čeka obnovu, te da je u vrlo zapuštenom stanju, bogoslužja se odvijaju u odvojenoj kapelici u crkvenom prostoru. Do 1992. Žabalj je imao svojeg stalnog župnika.

Podrijetlo žabaljskih Hrvata

Sadašnji žabaljski Hrvati, po riječima svećenika, potomci su doseljenika iz Bosne, iz Šipova. Svi su doseljeni u isti dio naselja, i svi žive u današnjoj Vidovdanskoj ulici, koja je prilično udaljena od crkve. Uvidom u »Povijesni shematizam Kalačko-bačke nadbiskupije« dobiva se priličan broj zanimljivih podataka. Župa u Žablju je osnovana 1805. godine. Prva crkva u novom periodu sagrađena

je 1826. godine, a nova 1900. godine. Naredne godine blagoslovio ju je nadbiskup kalačobacki **Csáska**, a njegov grb i posveta još uvijek stoje na pročelju crkve. Zanimljivo je da se još od 1825. godine u župi koristi hrvatski liturgijski jezik, što je ponovljeno u zapisima tijekom cijelog XIX. stoljeća, i u shematizmima u XX. stoljeću. Ostaje za proučiti odakle su bili podrijetlom govornici hrvatskoga jezika u Žablju u XIX. stoljeću. Vrlo je zanimljiv i priličan broj svećenika hrvatskoga podrijetla koji su ovdje službovali u tom i narednom stoljeću: **Ignacije Vidaković** je bio prvi (1805. – 1853.), a iza njega su to bili **Josip Ulić**, **Vilim Antalković** i **Antun Probojčević**.

Ostali, brojniji katolički narodi koji su stanovali u Žablju, Nijemci i Mađari, stradali su u partizanskim odmazdama za zločine na području Šajkaške. Istu su sudbinu doživjele obližnje katoličke crkve u Čurugu i Mošorinu, koje su nakon II. svjetskog rata do temelja uništene.

Prema rezultatima posljednja dva popisa, u Žablju su Hrvati treći po brojnosti izjašnjeni narod, nakon Srba i Roma. Broj im je nešto manji od stotinu.

Na odlasku iz Žablja, uz ohrabrenost naporima da se konačno od destrukcije spasi katolička crkva i uz nadu da će se u njoj nastaviti okupljati ovdašnji Hrvati, čeka nas ružan prizor križa ispred crkve, potpuno srušenog. Ostaci korpusa i samog križa se nalaze uz postament. Župnik Lulić kaže da je križ srušen «prilikom sječe granja na drveću», te kako je obećana obnova. Uništen, očito tvrdim predmetom, nepostojeći natpis na licu postamenta ipak govori da je križ bio predmetom sustavnije želje da ga ne bude, kakvu je sudbinu doživjela katolička kapelica sv. Mihovila na groblju. U ime nade, postament križa još uvijek stoji.

Marko Tucakov

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćanska drugačijost

Ljubav je svjedočanstvo

Pavao u nastavku svojega pisma Efežanima spominje neka konkretna ponašanja, kojih se vjernici trebaju kloniti: »Daleko od vas svaka gorčina, i srdžba, i gnjev, i vika, i hula sa svom opakošću!« (Ef 4,31). Pavlov stav je jasan. Sve nabrojano trebamo odstraniti od sebe. Život nam se često čini pretežak, ljudi oko nas naporni i teško se odupiremo nabrojanim modelima ponašanja. Nekada samo toliko od svega umorni da čak i ne želimo biti drukčiji nego baš ovakvi kakve Pavao kori. No, ova opomena nije samo tek običan prijekor već upozorenje da onaj tko je Kristov mora uvijek u sebi pronaći snage biti drukčiji. Zapravo, Krist mu daje tu snagu ukoliko s njime živi kroz molitvu i sakramente.

Kada u teškim vremenima, kao što su ova u kojima živimo, odbacimo gorčinu, znači da smo kršćanski drugačiji, jer kršćanin i u najtežim vremenima vjeruje da će Bog sve izvesti na dobro, te iako mu je teško, pozitivno gleda na život. Srdžba, gnjev, vika, hula, oblici su ružnog ponašanja prema ljudima. Kada nam je teško, teško je imati strpljenja za druge, osobito ako su ti drugi uzrok naših teškoća. No, kršćanin uči od Krista, zato Pavao u nastavku kaže: »Budite jedni drugima dobrotivi, milosrdni; praštajte jedni drugima kao što i Bog u Kristu nama oprostio« (Ef 4,31). Kršćanska drukčijost najočitija je u dobroti prema drugima. Ta će nas dobrota nekada skupo koštati, kao što je i Krista koštala smrću na križu. Ali kao što naš Bog nije ustuknuo, nego umro, tako i mi ne smijemo biti zaplašeni cijenom dobrote i ljubavi već slijediti svoga Boga u svemu. »Budite dakle nasljedovatelji Božji kao djeca ljubljena« (Ef 5,1). Dakle, ljubav je to što nas čini prepoznatljivima u svijetu i suradnicima Kristovim, što trebamo biti ako se zovemo kršćanskim imenom.

Iako nam se upute za kršćanski život često čine kao neko moraliziranje, ipak Kristov učenik mora usvojiti neke smjernice koje daje Učitelj. A da je usvojio Kristov nauk očituje se u njegovom ponašanju, jer kršćanin je drugačiji, pozitivno drugačiji od ostalih, te tom različitosti oduševljava svijet za Krista. Često se i sami zapitamo kako da budemo transparentni vjernici i kad ne pričamo o Kristu i vjeri, kako da u nama drugi prepoznaju kršćane ako ne znaju da idemo u crkvu. Upute možemo pronaći u Pavlovoj poslanici Efežanima (usp. Ef 4,30-5,2).

Ne žalostiti Duha

Problem većine modernih vjernika je što, kada odu iz crkve u svijet, postaju previše slični svijetu, a ponekada čak iako žele biti drugačiji, ne znaju kako to postići a da ne budu propovjednici. Apostol Pavao daje naputke Efežanima kako da budu prepoznatljivi, ne samo svojim govorom nego i svojim ponašanjem. On im najprije poručuje da ne žaloste Duha Svetoga. Duha Svetoga primili smo po sakramentima krštenja i potvrde. On je u nama i potiče nas da djelujemo kako je Bogu milo, da budemo Kristovi svjedoci u svijetu. Tko sluša Duha prepoznaje kršćanske načine djelovanja u različitim situacijama i tako čini Krista vidljivim u svome životu. Međutim, često se povedemo za masom, lakše nam je ne poslušati njegov poticaj i tada ga žalostimo. Dopuštamo grijehu da pobijedi, čak i onda kada smo svjesni da to što činimo nije po Kristovom nauku. Tada odbijamo suradnju s Duhom Svetim i činimo ga žalosnim. On nadahnjuje naš kršćanski govor i djelovanje, on usmjerava naš život. No, da bi tako bilo, mi trebamo željeti s njime surađivati, te osluškiivati njegov glas u svojojnutrini.

Iz povijesti *Dužijance* (VIII.)

Početak novoga stoljeća

DUŽIJANCE

Dužijanca malenih 2011.

Ovaj posljednji nastavak serijala *Iz povijesti Dužijance* usredotočen je na 2011. godinu kada je veličanstvenom proslavom obilježena stota obljetnica *Dužijance*.

U slavlju 100. obljetnice *Dužijance* priređeno je 60-ak priredbi različitog sadržaja. Vizionarski zamišljen, sveobuhvatno planirani program proslave 101. *Dužijance*, ostvaren je gotovo u cijelosti, što je, pogotovo sada, s odmakom od 10 godina, vrijedno divljenja.

Predsjednik Organizacijskog odbora *Dužijance 2011.* bio je **Davor Dulić**, gradonačelnik Subotice **Saša Vučinić**, a generalni pokrovitelj predsjednik Srbije **Boris Tadić**. Gradski bandaš i bandašica bili su **Petar Gaković** i **Đurđa Sudarević**, a mali bandaški par **Luka Skenderović** i **Katarina Piuković**.

Program stote proslave *Dužijance* obilovao je atraktivnim sadržajima u duhovnim, kulturnim, zabavnim, edukativnim, umjetničkim sferama, svaki je događaj osmišljen vizualno, sadržajno, prostorni resursi u Subotici, Đurđinu, na Paliću su iskorišteni, Subotica je bila mjesto susreta, a dužijanca bunjevačkih Hrvata običaj koji ima snagu centripetalne sile.

Vatromet događaja

Od brojnih događanja spomenut ćemo koncerte grupa *Neverne bebe*, *Colonia*, **Akija Rahimovskog**, *Prljavog kazališta*, **Josipe Lisac**, **Dušana Svilara**, *Perpetuum*

mobile, gala tamburaške večeri sa **Zvonkom Bogdanom**, koncert *TS Gazde*, nastup profesionalnih folklornih ansambala *Lado*, *Kolo*, *Tanec*, nastupi folklornih skupina u Subotici, Bajmaku i na Paliću, tamburaška večer.

Održane su i tribine, promocije knjiga, književna večer u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost **Ivan Antunović**. Predavanje na temu »Blaško Rajić i *Dužijanca*« održao je mr. **Andrija Anišić**, a **Naco Zelić** govorio je o tzv. gradskoj *Dužijanci* koja se počela slaviti u Subotici 1968. godine. Nakon toga dr. **Andrija Kopilović** uručio je nagrade Instituta za 2011. godinu, a **Alojzije Stantić** je proglasio najljepši izlog za *Dužijancu*. Glazbene točke na Književnoj večeri izveo je katedralni zbor **Albe Vidaković** pod ravnanjem s. **Mirjam Pandžić**.

Svečana Večernja

Bandaši i bandašice na misi

Na salašu **Vlatka Vojnića Purčara** u Đurđinu su predstavljene knjige *Ris i obiteljska Dužijanca u subotičkom ataru* Alojzija Stantića i *Obiteljska Dužijanca* Laze Vojnića Hajduka.

Održane su i razne izložbe, a u Modernoj galeriji *Likovni susret* otvorene su dvije izložbe: *S Božjom pomoći* i izložba promidžbenog materijala *Dužijance* od 1968. do 2011. godine za koju je materijal prikupio **Ljudevit Vujković Lamić**.

Fotomonografija *Blago iz dolafa* **Marinka Piukovića** predstavljena je u predvorju Gradske kuće, uz nsvaki-dašnju *Reviju bunjevačke nošnje*.

Također, na svečanosti u Velikoj vijećnici Gradske kuće predstavljene su poštanske marke s motivima žetvenih svečanosti. Na markama je maketa katedrale sv. Terezije Avilske koju su od slame izradile **Kata Rogić** i **Mara Ivković Ivandekić** 1973. godine, te kruna koju je povodom jubileja *Dužijance* izradila **Jozefina Skenderović**. Serija maraka sadržavala je vinjete izrađene na temelju fotografija **Augustina Jurige**.

Subotica je te 2011. godine dobila i spomenik Risaru u parku ispred Gradske kuće. Po liku risara **Stipana Kujućića** izradila ga je subotička kiparica i multimedijalna umjetnica **Maja Rakočević Cvijanov**.

Kod gradonačelnika Subotice Saše Vučinića organiziran je prijem za inozemne folklorne ansamble, a kardinal **Josip Bozanić** se u *Bunjevačkom kolu* susreo sa svim živućim bandašima i bandašicama u proteklih stotinu godina. Od 202 bandaša i bandašica bilo ih je 99 živih.

Osim toga, on se nakon svečane sjednice Instituta **Ivan Antunović** u Gradskoj kući susreo s predstavnicima hrvatskih udruga i institucija iz Subotice i okolice.

Predaja krune kardinalu

Svi bandaši i bandašice

Osim kardinala Bozanića, gost je bio i skopski biskup **Kiro Stojanov**. Uz domaćeg biskupa **Ivana Pénzesa**, oni su u sudjelovali u subotu na svečanoj Večernjoj u katedrali. Pjevanje su predvodili združeni subotički zborovi pod ravnanjem s. **Mirjam Pandžić**. Nakon kardinalova pozdrava združeni zborovi su uz pratnju gudačkog komornog orkestra s trubama i timpanima uz orguljsku pratnju **Kornelija Vizina**, a pod ravnanjem **Miroslava Stantića** prvi puta u subotičkoj katedrali izveli **Mozartov Te Deum**, a na kraju otpjevali i **Händelov Aleluja**.

Dan prije glavne *Dužijance*, u subotu navečer, na Trgu su nastupili domaći i folklorni ansambli iz Makedonije, Hrvatske, Austrije, Mađarske i Grčke.

Misno slavlje središnje proslave *Dužijance* predslavio je zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić, sa skopskim biskupom Kirom Stojanovim, domaćim biskupom Ivanom Pénzesom, katedralnim župnikom mons. **Stjepanom Bertićem** te svećenicima Subotičke biskupije.

Nakon svečane povorke kroz grad i predaje kruha gradonačelniku na gradskom trgu, nazočnima se obratio gradonačelnik Saša Vučinić i predsjednik počasnog Organizacijskog odbora *Dužijanca 2011.* i predsjednik Vlade Vojvodine dr. **Bojan Pajtić**. *Dužijanci* je, osim mnogih visokih uzvanika nazočio i predsjednik Županijske skupštine **Antun Toni Žagar**, predstavljajući Vukovarsko-srijemsku županiju.

Krunu 100. *Dužijance*, koja je posvećena godini obitelji i stotoj obljetnici ove manifestacije, izradila je Jozefina Skenderović, a pjevanje na misnom slavlju predvodili su združeni subotički zborovi uz pratnju komornog orkestra pod ravnanjem Miroslava Stantića i glazbenu pratnju mr. Kornelija Vizina.

Nakon misnoga slavlja formirana je povorka u kojoj su sudjelovali i svi živući bandaši i bandašice u proteklih stotinu godina, među kojima i najstarija živuća bandašica iz 1946. godine **Roza Vuković**, kao i **Mate Dulić** i **Vita Skenderović**, koji su bili jubilarci, 50. bandaški par 1961. godine.

Navečer je održano bandašicino kolo, a u Velikoj vijećnici Gradske kuće izvedeni su ulomci iz opere *Dužijanca* dr. **Josipa Andrića**. Uz glazbenu pratnju Subotičkog tamburaškog orkestra kao solisti su nastupili sopranistica **Alenka Ponjavić** i **Saša Štulić**, tenor pod dirigentskom palicom mr. **Zorana Mulića**.

Ovom spektakularnom proslavom započelo je novo stoljeće u povijesti *Dužijance*.

Nela Skenderović

Piše: Katarina Korponaić

Najljepše za barunicu

tiska u subotičkoj povijesti, zanesenjak, idealist, ali ne i podržan od svoje najuže obitelji, što je vremenom dovelo i do bolesti i do siromaštva. U mladosti je završio prava u Budimpešti, položio odvjetnički ispit i u Subotici otvorio odvjetnički ured, svestrano podržavan od tete po majci, koja je izgubila svoja dva sina, te brižno bdjela nad nećakom, pomažući ga. Krajem 1896. godine, dakle iste godine kada je Mačković projektirao novu kuću, Dušan Petrović se u Beču oženio barunicom francuskog podrijetla **Adelom Grammond od Linhtala**. Imali su dvoje dece, no barunica nije ostala u Subotici, a po svemu sudeći ni djeca. Poslije nekoliko godina i kuća je promijenila vlasnika, što je moguće pratiti kroz dozvole za dogradnju dvorišnih objekata; prvo je to bio **Dezső Halbrohl**, a potom **Bela Vojnić od Bajše**.

Za otkrivanje svih lijepih detalja na subotičkim palačama u gradskoj jezgri neophodno je ulicama šetati (a ne žuriti, što je karakteristika novijeg vremena) i podizati poglede više od nivoa izloga, jer su se zanimljive kreacije nekadašnjih arhitekata širile u visinu, na fasade katova. Pogled na kat palače broj 7 u Ulici Dimitrija Tucovića otkriva upravo jednu od takvih izuzetnih kreacija znamenitog arhitekta **Titusa Mačkovića** 1896. godine, koji je svojim stvaralaštvom (projektima) obilježio grad u završnici devetnaestog stoljeća, u vrijeme koje se smatra »zlatnim dobom« u izgradnji Subotice i stvaranju palača koje i danas ukrašavaju centar.

Spomenuta palača pod brojem 7 jedinstvena je po balkonu naglašenom s pet arkada koje u skladnom ritmu prate svi ostali lučni i segmentno zasvedeni otvori na kući (*Gradotvorci I.*, str. 193). Je li ispod tih arkada promatrala grad jedna barunica?

Jednokatnu kuću raskošne fasade izgradio je odvjetnik i novinar **Dušan Petrović** (sin odvjetnika **Petra Petrovića**), značajna ličnost u području

projektirao novu kuću, Dušan Petrović se u Beču oženio barunicom francuskog podrijetla **Adelom Grammond od Linhtala**. Imali su dvoje dece, no barunica nije ostala u Subotici, a po svemu sudeći ni djeca. Poslije nekoliko godina i kuća je promijenila vlasnika, što je moguće pratiti kroz dozvole za dogradnju dvorišnih objekata; prvo je to bio **Dezső Halbrohl**, a potom **Bela Vojnić od Bajše**.

Odani Crkvi i dugovječni

U ovom broju našeg tjednika družimo se s fotografijom nastalom na jugu Banata usred Prvog svjetskog rata, davne 1916. godine. Na njoj pozira mladi tek vjenčani bračni par **Đuro Radočaj** i **Susanna Hirsch**. U trenutku kada su počeli zasnivati obitelj mladoženja je imao 20, a nevjesta 18 godina. Supružnici su rođeni u Starčevu i oboje su potjecali iz starosjedilačkih obitelji. Đuro je bio drugo dijete **Marka Radočaja** i **Milke Radočaj**, djevojački **Šošćarić**, rođen je 1896. godine. Sestre **Marija** i **Eva**, kao i brat **Pajo**, su poput njega cijeli svoj život proveli u Starčevu, dok je najstariji brat **Stipan**, koji je kao i Đuro bio oženjen starčevačkom Njemicom, još kao mladić emigrirao u Ameriku i tamo i danas ima potomke. **Susanna** ili baba **Suzi**, kako su je svi u Starčevu zvali, rođena je 1898. od oca **Franza Hirscha** i majke **Theresije Hirsch** djevojački **Sturm**. Osim nje, u obitelji je bilo još tri sina.

Njegovi suvremenici iz Starčeva Đuro Radočaja pamte kao visokog čovjeka s brkovima. Na glavi je ljeti obično nosio šešir, a po zimi šubar od astrahanskog krzna. Tijekom prve polovice 20. stoljeća bio je u Starčevu upamćen kao zvonar ili mezner, kako se tamo znalo reći. Sa svojom ženom Suzanom, sinom Stipanom – **Števom**, snahom **Rezom** i unucima **Marijom** i **Ivom**, živio je najprije u Ulici Matije Gupca, a kasnije u Petra Drapšina. Osim Stipana, Đuro i Susanna imali su kćeri **Sofiju**, udanu **Jambeg**, i **Katu**, udanu **Ivanković**.

Služba zvonara koju je Đuro obavljao je možda na prvi pogled izgledala jednostavno, ali je ipak zahtijevala određenu odgovornost. U to doba zvonilo se ručno, tj. potezanjem konopaca, a većini stanovništva Starčeva zvonjava je pokazivala i točno vrijeme, tako da se zvonaru nije smjelo dogoditi da urani ili zakasni. Osim redovite zvonjave ujutru, u podne i navečer, zvonilo se i u drugim prigodama kada je na taj način trebalo što objaviti. Budući da im je služba bila prilično zahtjevnja, djed Đuro i baba Suzi prestali su se baviti poljoprivredom prepustivši to sinu i snahi, a oni su se posvetili isključivo crkvenim poslovima. Uređivali su crkvu, čistili, brisali klupe, mijenjali oltarnike po potrebi, brinuli se o svijećama i cvijeću. U božićno vrijeme kitili su bor u crkvi, a nakon Božića djeca koja su na taj dan bila na misi dobivala su od djeda Đure salon bombone. Zime su bile nezgodne, jer je u rano jutro trebalo očistiti put od kuće do crkve, odzvoniti »Zdravo Mariju«, a potom ukloniti snijeg od škole do župnog dvora.

Djed Đuro je također bio zadužen podučavati ministrante koji su služili svećenika kod oltara. Učio ih je

■ Đuro Radočaj i Susanna Hirsch (1916)
iz albuma Maurica Ivankovića

pravilnom ponašanju, a budući da je to bilo doba kada su mise još bile na latinskom jeziku, upućivao je mlade i na to kako treba pravilno odgovarati na svećenikove molitve. Mladež je učio i pravilnom kretanju i rasporedu u procesijama, pa i tijekom ostalih aktivnosti u crkvi i oko crkve. U slučaju nečije smrti vrlo brzo je znao organizirati djecu, kako oko zvonjave, tako i za pratnju svećeniku prilikom obreda pokopa. Prigodom posvete domova kao zvonar pratio je župnika i na svakoj kapiji ili kapidžiku kod ulaza u dvorište zvonio bi malim zvonom na drvenoj ručki i tako najavljivao dolazak svećenika. Po obavljenom posjetu kuće, na svakim vratima bi ispisao tekuću godinu i početna slova imena sveta Tri Kralja. Rukopis mu je bio karakterističan, ali i lijep, tako da je taj natpis bio skoro kao ukras na ulaznim vratima. Dolaskom časnih sestara, a i već zbog poznih godina, djed Đuro je polako napuštao službu zvonara, pa i ostale crkvene poslove. No, uvijek bi ga se moglo sresti u crkvi, kao običnog vjernika, mada je i nadalje svojim savjetima uvijek bio svima na usluzi. Baba Suzi i on proveli su u braku 60 godina, Đuro je preminuo 1976. u 80. godini života, dok je njegova životna suputnica poživjela 92 godine i ovaj svijet napustila 1990. Iza sebe ostavili su brojno potomstvo koje i dalje s ponosom čuva lijepa sjećanja na njih.

Dalibor Mergel

Kamp za djecu

Žar oratorija u Monoštoru

Bučno, veselo, razigrano, ali smišljeno i sadržajno. Tako je prije nekoliko dana izgledalo dvorište monoštorske župe. A kako i ne bi kada je bilo puno djece. Njih pedesetak sudjelovalo je u Multikulturalnom kampu za djecu – »Upoznajmo bogatstvo naše Vojvodine« u Monoštoru. Osim domaćina, dio ovog kampa bila su i djeca iz Sombora i Berega koja pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Trodnevni program koji je uključivao igru, ples, kreativne radionice, izlet u Tavankut i

druge zanimljive sadržaje realiziralo je osam animatora Subotičkog oratorija uz podršku HNV-a.

Posjetili smo ih na koncu drugog dana rada i druženja u Monoštoru. Dojmova je toliko da je svatko od njih poželio s nama podijeliti ono što mu je bilo najljepše. Za **Filipa Đukanovića** najljepši dio programa bila je izrada magneta, narukvica i brodova od drveta. Probao je sve i sve mu se svidjelo. Njegova drugarica **Eleonora Gromović** izdvaja »vodeni dan«, što zapravo znači gađanje balonima koji su napunjeni vodom. **Vanji Tubić**, **Ivani Điparov** i **Tesi Šakić** više su legle nove igre koje su naučile od animatora, ali i to što su one mogle animatore naučiti nekim svojim igrama. **Ivana Buzadžić** izdvojila je igru majmuna i detaljno pojasnila

pravila te igre. **Anja Šeremešić** izdvaja poznanstvo s novim drugarima. **Rajko Košec** pronašao se u crtanju i taj dio programa mu se i najviše svidio. Imao je što reći i **Marko Ivakić**, i to o gađanju balonima, ali u šali ima i jednu primjedbu: animatori su, kako kaže, prvo njih izgađali. Slični su i dojmovi ostalih sudionika kampa u Monoštoru. Kako ih se dojmio Tavan- kut i vožnja fijakerom nismo ih pitali, jer je u vrijeme njihova obilaska Tavankuta ovaj tekst već morao biti pripremljen za novine.

Uz osam animatora, te učiteljice djece računa o svemu vodila je **Nataša Stipančević**, asistentica za obrazovanje pri HNV-u.

»Dan je počinjao prihvatom djece, molitvom, imali smo kreativne, glazbene i duhovne radionice. Dan je bio ispunjen radom u radionicama i igrama. Najviše učenika je iz Monoštora, pa smo odlučili da ipak sva tri dana ne budu u Monoštoru već da jedan dan bude izlet u Tavankut, kako bi vidjeli kakav je život tamo, provozali se fijakerom, a planiramo im prirediti i seoske igre bez granica«, kaže Nataša.

Djecu u Monoštoru obišla je i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»HNV veliki dio svojih sredstava i vremena izdvaja za izvannastavne aktivnosti. Na mnoge aktivnosti utjecala je pandemija koronavirusa, pa smo razmišljali kako to nadomjestiti i došli smo do nekih novih rješenja kao što su kamp u Horgošu, razmjena učenika u Vojvodini i na kraju ovaj novi kamp, oratorij u Monoštoru. Velika želja Hrvatskog nacionalnog vijeća bila je da oratorij zaživi i izvan Subotice i zahvaljujući Nataši Stipančević koncepcija i logistika Subotičkog oratorija prenijeta je u Monoštor. U Subotici se oratorij održava tek šest godina, ali mi smo taj žar zapalili i ovdje u Monoštoru i nadam se organizaciji i u drugim mjestima«, kazala je predsjednica HNV-a.

Projekt kampa u Monoštoru financiralo je Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice te Grad Sombor.

Ideja je da se naredni kamp organizira u Podunavlju, za djecu iz Sente, Vajske i Plavne.

Z. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Luka Kujundžić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 5. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nogomet, folklor i rad s tatom na njivi

VOLIM: motocikle i video igrice

NE VOLIM: svađu i nasilje

U SLOBODNO VRIJEME: igram igrice i nogomet

NAJ PREDMET: informatika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: programer

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vrangeši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09 – ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonska razrada lokacije na katastarskoj parceli broj 2684/2 k. o. Đurđin – izgradnja poljoprivrednog kompleksa – postrojenja za skladištenje žitarica

(naručitelj projekta Poljoprivredno gospodarstvo Franjo Dulić, Đurđin)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 13. do 19. kolovoza 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 13 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je »Arhitop«, d.o.o. Bačka Topola.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 13. do 19. kolovoza 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavještenja o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 10. 8. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

**ZAVOD ZA KULTURU
VOJVOĐANSKIH HRVATA**

Broj: 1-28/2021

Datum: 27. srpnja 2021.

Temeljem članka 41., stavak 1., točka 11, Statuta Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Upravni odbor raspisuje

JAVNI NATJEČAJ

za izbor ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata na mandatno razdoblje u trajanju od 4 (četiri) godine.

Osim općih uvjeta propisanih Zakonom o kulturi, kandidati moraju ispunjavati i posebne uvjete:

1. visoka stručna sprema društvenog smjera;
2. najmanje pet godina radnog iskustva u području kulture, znanosti i umjetnosti;
3. istaknuti rezultati u području kulture Hrvata u Vojvodini, kao i u promicanju prava hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini;
4. prebivalište na teritoriju AP Vojvodine;
5. da nisu osuđivani i da se ne vodi istražni ili kazneni postupak za kazneno djelo koje ih čini nepodobnim za obavljanje poslova u javnoj ustanovi;
6. znanje hrvatskoga jezika.

Kandidati su uz prijavu obavezni priložiti dokaze o ispunjavanju traženih posebnih uvjeta za točke 1 do 5 kao i prijedlog programa rada i razvoja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata za mandatno razdoblje. Ispunjavanje uvjeta pod točkom 6 će se provjeravati tijekom razgovora s kandidatom.

Prijave sa životopisom na ovaj Javni natječaj podnose se Upravnom odboru Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata od dana objavljivanja u dnevnom listu *Danas*, tjedniku *Hrvatska riječ* i na internetskoj stranici Nacionalne službe za zapošljavanje, zaključno s danom 20. kolovoza 2021. godine, osobno ili poštom na adresu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Ulica Laze Mamužića broj 22, 24000 Subotica, u zatvorenoj omotnici, obvezno s naznakom »Javni natječaj za ravnatelja«.

Nepravodobne, neuredne i nepotpune prijave neće se razmatrati.

Predsjednik Upravnog odbora
Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata
Željko Šeremešić

 Laze Mamužića 22, 24000 Subotica

 + 381 24 535-533

 e-mail: ured@zkvh.org.rs

 www.zkvh.org.rs

 PIB: 105710745

 rč: 340-11028969-14 (Erste banka)

Kasačke utrke *Dužijanica* u Subotici

Trijumf grla Amy Del Duomo

Nakon prošlogodišnje stanke, tradicionalne kasačke utrke *Dužijanica*, koje se priređuju od 1968. u povodu istoimene manifestacije u čast završetka žetve, održane su proteklog vikenda na Gradskom hipodromu u Subotici, u organizaciji Konjičkog kluba *Bačka*. Iako su vremenske prilike prijetile da pokvare ugođaj poznatih utrka, ljubitelji kasačkog sporta nisu ostali zakinuti za užitak.

Kao glavna borba u najavi apostrofirana je ona između grla Amy del Duomo (vozač **Vlada Pribić**) i lago d'Amore (vozač **Andor Veréb**), a tako je i bilo, kroz oba trčanja. Prvi dio *Dužijance* bio je izuzetno brz, a iako je grlo lago d'Amore vodilo u dobrom dijelu utrke, finiš je bez dileme pripao grlu Amy del Duomo. Drugo trčanje je donijelo više taktike, na uštrb brzine. Prvi favorit utrke iz somborske štale *Dream Catcher* bio je zatvoren u većem dijelu nadmetanja, ali je opet Pribić, koji je vozio grlo koje drži srpski rekord kasa, pronašao način proslaviti pobjedu.

U konačnom plasmanu, iza dva najbolja grla, slijede Urus Caf, Sabath Black AT, Grumetti i Vulcano Nal. Uz uobičajeni trofej, pobjednik je zaslužio i tradicionalna obilježja ove utrke – prekrivač za konja, ali i vijenac od žita koji simbolizira *Dužijancu*.

Publika na Gradskom hipodromu uživala je u još sedam utrka, među kojima i dvije memorijalne, koje su podsjetile na **Albu Tumbasa Loketića** i **Pavla Crnkovića**, a pobjede su odnijela grla Aky Boy i Chet Baker AT.

Tradicionalno, priređen je i prateći program (svečana povorka, mažoretkinje...), a u povorci su, među ostalim, bili i direktor UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković** te pobjednički par ovogodišnjeg *Takmičenja risara* – **Stipan Kujundžić** i **Ruža Juhas**.

Na subotičkom hipodromu 22. kolovoza slijedi Srpski kasački derbi koji će biti u znaku ovogodišnje 100. obljetnice lokalnog Konjičkog kluba *Bačka*.

H. R.

Sedam medalja Hrvatske na Olimpijadi u Tokiju

TRI ZLATA, dva srebra i dvije bronce

U trenutku pisanja ovoga teksta hrvatska olimpijska delegacija u Tokiju do sada je uspjela osvojiti ukupno sedam odličja, a zahvaljujući trima zlatnim medaljama nalazi se na visokom 16. mjestu najuspješnijih nacija. Hoće li biti još neka, najsajnija ili malo manjeg sjaja, ostaje nam vidjeti i sačekati sve do završetka igara u nedjelju, 8. kolovoza. A do tada red je predstaviti sve hrvatske nositelje medalja.

ZLATO

Matea Jelić

Jedina dama koja se okitila zlatnom medaljom je ova taekwondasičica iz Knina, koja je suvereno nadvisila sve protivnice u svojoj kategoriji do 67 kg. U finalnoj borbi bila je bolja od **Lauren Williams** (Velika Britanija).

Martin i Valent Sinković

Suvereni gospodari veslanja ponovno su osvojili najvi-

ši podij, ovoga puta u disciplini dvojac (u Rio de Janeiru su bili najbolji u disciplini dvojac na pariće) i zlatnim slovima se upisali u olimpijsku povijest.

Nikola Mektić i Mate Pavić

Najbolji svjetski teniski par današnjice u potpunosti je potvrdio status prvih favorita olimpijskog turnira, a pobjeda u svehrvatskom finalu protiv **Čilića** i **Dodiga** i prvo tenisko zlato za Hrvatsku.

SREBRO

Tonči Stipanović

Nakon velike borbe tijekom svih regatnih utrka u klasi Laser, a posebice u odlučujućem plovu za medalje, izvrsni Splitsanin je nakon srebra na Olimpijadi u Rio 2016. ponovio isti uspjeh i u Tokiju.

Marin Čilić i Ivan Dodig

Odličnim igrama u konkurenciji parova, pomalo neočekivano ali svakako željeno, dva Međugoraca su uspjela izboriti plasman u finale olimpijskog turnira i pokleknuti, nakon velike borbe, tek protiv najboljeg svjetskog dvojca.

BRONCA

Damir Martin

Jedan od velikih heroja na ovim igrama, jer je nakon teške ozljede i operacije kuka uspio pobijediti sve tjelesne nedaće, ali i nadljudskim naporima nadoknaditi ozbiljni vremenski zaostatak u finalnoj utrci.

Toni Kanaet

Kroz repasaž uspio je splitski taekwondaš izboriti borbu za broncu u kojoj je uspio svladati Uzbekistanca **Rafalovića** i Hrvatskoj donijeti još jedno olimpijsko odličje u ovom atraktivnom boričkom sportu.

POGLED S TRIBINA

Dva kolosijeka

Treće kolo 1. HNL donijelo je derbi susret *Dinama* i *Rijeke* (3:3) i očividno pokazalo kako igra na dva kolosijeka nije nimalo laka niti jednoj od ove dvije momčadi. *Dinamo* očekuje dvomeč u trećem kolu kvalifikacija Lige prvaka protiv *Legije* (Poljska), dok Riječane u trećem kolu kvalifikacija Konferencijske lige očekuju dueli protiv škotskog *Hiberniana*. Teret europskih susreta jamačno je ostavio traga (*Dinamo* je izbacio ciparsku *Omoniju*, dok su Riječani bili bolji od *Gzire* s Malte), no pored svega raduje izuzetna efikasnost viđena na ovom susretu i okolnost kako su sva tri pogotka Riječana bili pravi projektili u mreži **Livakovića**. Sličnu sudbinu doživio je i *Osijek*, treći preostali hrvatski predstavnik u europskim klupskim natjecanjima (*Hajduk* je tragično

ispao od kazahstanskog *Tobola*), koji protiv *Slavena* nije uspio realizirati prednost domaćeg terena (0:0). Težak susret protiv poljskog *Pogona* i minimalna pobjeda za prolaz (1:0) zasigurno su ostavili traga na momčadi **Nenada Bjele**, a sve oči su uperene na sljedećeg euro rivala – bugarski CSKA.

Sve navedeno govori kako je natjecanje u najvišem klupskom rangu hrvatskog nogometa sve kvalitetnije i da se niti jednom susretu ne može prići bez maksimalnog angažmana. Stoga niti ne čudi što se vodeće hrvatske momčadi i dalje nastoji pojačati za nastavak paralelnih obveza na dva nogometna kolosijeka.

Treće prvenstveno kolo 1. HNL donijelo je i prvu pobjedu *Hajduka* u susretu protiv *Šibenika* (1:0), a breme neočekivanog ispadanja iz Europe ostavilo je traga na momčadi **Gustafssona**. Za razliku od *Dinama*, *Rijeke* i *Osijeka*, *bili* nastavljaju na jednom kolosijeku i više neće imati nikakvih opravdanja pred svojim navijačima.

D. P.

Narodne poslovice

- * Dobro se ne pozna dok se ne izgubi.
- * I slatka i gorka dinja na jednoj stabljici raste.
- * Koliko je nizbrdica, toliko je uzbrdica.

Vicevi, šale...

- Dobar dan, je li to Toplana?
- Jeste.
- Uključili ste mi grijanje, a vani je 40 stupnjeva!
- Platite dug, pa ćemo ga isključiti!

U restoranu:

- Dobar dan, izvolite.
- Ja ću salatu i rukolu. Imate li nešto preporučiti uz to?
- Imamo straaašan maslačak!

Mudrolije

- * Nije bitno koliko jako možeš udariti već koliko jak udarac možeš primiti i nastaviti dalje. Tako se pobjeđuje!
- * Pravu istinu o meni možeš čuti samo od mene osobno. Od drugih možeš čuti samo ono što bi oni željeli da je istina.
- * Život nudi svašta, uzmite samo ono što vam treba.

Vremeplov – iz naše arhive

Ivan Bonus, Slankamen, 2008.

Iz Ivković šora

Istirivanja

Piše: Branko Ivković

Faljen Bog, čeljadi moja, jel vrućina? Ove godine kanikula samo taka, a fajn je prija i počela neg što je obična. Što bi jedan naš stari šorošan kazoo: otkaleg ovim odozgor toliki ogriv kad toliko loži? Cigurno fajn svita završilo u paklu. Av, baš kugod da je u paklu. Ja se latio lupanja nikog starog betona nuz stazu, sav sam se skuvo. Na svu sriću, vidim da idu ova dvojca vamo kod mene pod ambetuš pa ćemo bar prodiskutovat koju nuz kafu o tim. Božem prosti, al kaki smo ne bi me ni čudilo. Gledam samo ode kod nas više niko neće da drži pilež, a kamol da još i čupa. Kupuje se samo očišćeno, a u novije vrime i raspravljeno pile. Veli Periša da nikako čudo nije. Ta ja samo gledam ove moje mlade, kobjage mlade, ta imadu već svi priko tridest godina, pa ne znam ovo pa ne znam ono... Mi smo morali borme još s petnajst znat svašta radit, a ne daj Bože da si kazo da ne bi. Borme bi te bačo pogledu popriko samo tako, ako bi se inatio još bi i priko uva bilo. Josu se samo smije s nama. Kaže, šta se istiravamo, očin? Sad je tako vrime i moramo to privatit, tili ne tili. Jeto, na priliku, ova mladež s tehnikom čuda radi. Te sokočala, te vake mašine, nake mašine, a ništa njim se ne otima i sve njim ide od ruke, a mi ne znamo ove nove televizije čestito upalit jal utrnit a kamol drugo. Ta ima već mašina za pranje što oma suši i samo natakneš košulju na leđa i tiraš dalje, veli on. Nas dvojca se sve niki zablenducali u njeg pa nam sve čudno. Otkad se ovaj tako pomodio, pa još drži i mladeži stranu. Do sad je sve sikćo i najviše se istiravo u Ivković šoru o tim kaki su mladi a vidi ga sad. Ko bog su ga čime podmitila dica kad i tako brani, veli Periša, al sam sebi u brk jel ako ovaj čuje biće još istirivanja. Taki divan je kod nas niki došo u modu, pa vidim i na kojikakim vistima a i na sokočalu da se malo-malo kogod istirava; te sad za ove dužijan-ce malo-malo te ovoj nije dobro ruvo, onoj menduše, ova ne triba da nosi ridiker... Ta manite se, čeljadi, ostavite mladež na miru. Nek se oblače malkoc drukčije neg dosad, i u našem svitu nek ima malkoc modernizacije. Nećemo se valjdar već stalno nosit kugod da smo juče došli s reke Bune. Slažem se ja da triba što virnije bit u tim nošnjama, al nisu ni one bile iste. Kod Šokaca su vake, kod Bunjevaca nake i šta ti ja znam da se ne zbunim. Neg, jeste I bili kod nas na Dužijanci? Ode kod nas na početku Ivković šora je crkva Prisveto Trojstvo i budne velika dužijanca. Naš popo se postaro da ove godine bude baš fajinska. Bilo fajn karuca, vozali su dicu svudan po selu a na misi bilo svita koliko voliš, nisu stali ni u crkvu. Još bar toliko i bilo napolju. Ta šta kast? A tek kolo uveče, svirci bili samo taki, sve kolo za kolom, sve mi ji bilo žao. Valjdar nisu ni čašu vode popili, stalno su svirali. Još sam i ja ocigro, po tandrčka s mojom manjom unukom, al posli nisam ostio noge, nije to više za ove od šesdeset lita. Neg, do-šta sam divanio. Ajd, zbogom do drukput.

Rič po rič

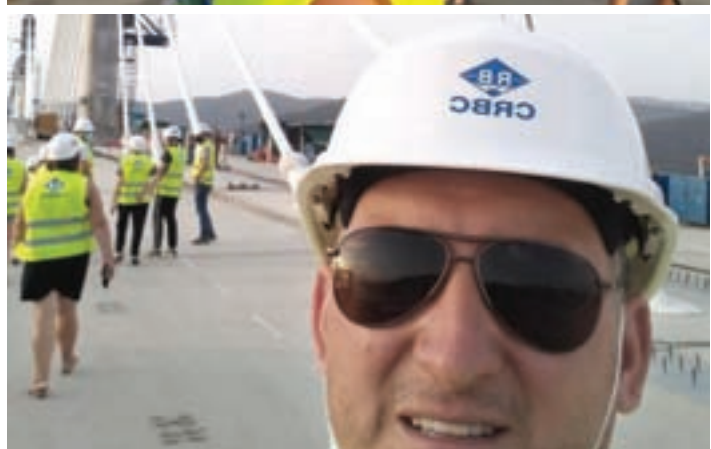
Novi trener

Piše: Željko Šeremešić

Ka j važno i po najveće žege »najmudrija« klupčica radi. Baka Janja – Štukina, baka Manda – Sovicina, baka Tonka – Oblakova i baka Marica – Striljina zarana se skupile, što bi rekli još za ladovine. Ja na vrime vidio da žuru pa se smistio s one strane tarabe. Ni mi baš bilo jasno šta se novo desilo što bi one tribale razrišit jer dada i majka ništa nisu divanili. No, pošto su ko što sam reko one bile »tolmači« svega živog, mrtvog, onog što će bit u selu a i širje, mislim u cilom svitu a tako su se friško sastale, cigurno ima štagod novo. I sade sam imo osičaj ko da su baš tile divanit jače da se čuje s ove strane tarabe. Počinje ko uvijek baka Janja, ona j, ko što već znate, glavna. Eto, slušala je prošle nedilje dok je posli velike mise malo stajala i divanila ispid crkve kako j u selo došo novi trener. I gle nju, mislim se. Pa stalno divani da ju noge i krsta bolu, da do klupčice dođe na pirulu što bi rekli a sade eto ošla u crkvu, pa još posli stajala ispid i divanila, i baš sade eto ka j došo novi trener. Kad ono gle čuda i sve druge potvrdile kako su čule da j došo novi trener, a još veće čudo j da su sve bile te prošle nedilje na male mise. Mislim se, e ove su popile škatulju pirula da bi take bolesne i stare ošle na misu pa još donele tu vist. »Prid našim timem je svitla, velika budućnost«, glasno će baka Janja. »Kako sam čula, novi trener će natirat igrače da trču, kako dok se pripravlju i treniru tako i na utakmice. I da se prija i posli utakmice dođu pobrinit za teren. Da sve bude tip-top što bi rekli a ni da nam je teren i oko njeg ko na napušćanom salašu. Kažu da će prija svake utakmice bit molitva a da će divojke, žene i zabavu morat svi zaboravit dan prija utakmice. Kažu da j priporučio igračima da misečno makar jedanput odu na misu, lično, a da to ne radu priko žena, dice i koga sve ni. Tako barem dok traje prvenstvo i kad nisu na godišnjem jer dok traju škole. Kažu, ka j novi trener izašo na teren na prvom trenigu, pa ka j pokazao kako se dribla, uklizava, glavom sigra... pa još posli treninga latio pa metnio prskalice da popraska travu di je ugazita i manje je ima, skinio mreže sa golova pa je uno unutra, svi stali pa ne znu kud da gledu, šta da radu. Pa održo litaniju da na kraju svakog treninga svi zajedno triba da ostavu red za sobom a ni da to kogod drugi radi misto nji, svi ošli kući ko popariti. Ne znam jel istina al tako kažu da j reko i da će otić kod župnika vidit šta radit da bude više navijača i da l on može štagod uradit pa da iz poslidnje lige odemo u višu. Bome posli ovog divana nit se kogod od žena pobunio nit je kogod reko štagod novo, drugo da j čo. Izgledje ko da su sve bile za istim astalem kad se divanilo o novom treneru, a ni iste nedilje posli mise ispid crkve.« I ja sam se zamislio kako će to uspit što j baka Janja divanila kad je izgleda svima tu bilo dobro, igrači nisu morali ni trenirat nit se borit naročito u poslidnje llige. Svi su se radovali kad pobedimo, a to j bilo riđe. Nikom ni smetalo igrallište ko na napušćanom salašu, a niko se ni moro ničeg odricat nit kogagot tirat digod. Svima bilo dobro. No, mislim se, ajd da vidimo, novi trener pa još ako se župnik umiša možda štagod i bude. Al se mislim ko zna oće narodu i to pasat, mislim novi trener i kad krenemo pobeđivat.

U NEKOLIKO SLIKA

Somborci na Pelješkom mostu

**PETAK
6.8.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Heartland
11:07 Stani u Lici, dokumentarna serija
11:34 Bajkovita Hrvatska: Klis
12:00 Dnevnik 1
12:26 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:02 Vjetar u leđa
14:46 I to je Hrvatska: Mamutica
15:01 Umorstva u Midsomeru
16:30 Bajkovita Hrvatska: Klis
17:00 Vijesti u 17
17:17 Crno-bijeli svijet
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Svježa krv, film
22:05 Dnevnik 3
22:40 Cloverfield, film
00:06 Amerikanci
00:56 Dr. Oz
01:38 Dnevnik 3
02:01 Lažljivo srce, telenovela
02:45 Umorstva u Midsomeru
04:14 Dnevnik 2
05:02 Stani u Lici, dokumentarna serija
05:27 I to je Hrvatska: Mamutica
05:38 Bajkovita Hrvatska: Klis
05:44 Skica za portret
05:54 Dajem ti život,

05:55 OI Tokio 2020: Odbojka
08:30 OI Tokio 2020: Vaterpolo, prijenos 1/2 finala
09:50 OI Tokio 2020: Rukomet
11:40 OI Tokio 2020: Boks, prijenos
12:40 OI Tokio 2020: Atletika, prijenos
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 OI Tokio 2020: Odbojka na pijesku
17:15 OI Tokio 2020: Odbojka
18:20 OI Tokio 2020: Atletika, snimka finala

19:10 OI Tokio 2020: Vaterpolo, snimka
20:05 OI Tokio 2020: Vaterpolo, snimka
22:18 Rivijera
23:06 Mafijski ubojice s Colinom McLarenom: Carmine Persico zvan Zmija, dokumentarna serija
23:53 Graham Norton i gosti
00:46 Noćni glazbeni program
04:25 OI Tokio 2020: Košarka

**SUBOTA
7.8.2021.**

06:54 Klasika mundi: Ljetni koncert Bečke filharmonije u dvorskom perivoju Schönbrunn 2021., 1. dio
07:57 Duh sa zapada, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Alka, dokumentarni film
13:24 Ekspedicija sa Steveom Backshallom: Oman: Pustinska tvrđava, dokumentarna serija
14:20 Neprežaljeni, dokumentarni film
15:15 Srce na udici, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:18 Manjinski mozaik: Teta Kati
17:33 Bajkovita Hrvatska: Crkva uznesenja BDM sv. Ladislava - Pokupsko
17:46 Lijepom našom: Rugvica
18:57 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Voda za slonove, američki film
22:06 Loto 7 - izvještaj
22:11 Dnevnik 3
22:45 Opasan let, američki film
00:41 Duh sa zapada, američki film
02:09 Dnevnik 3
02:32 Lijepom našom: Rugvica
03:37 Srce na udici, američki film
05:00 Dnevnik 2
05:48 Manjinski mozaik:

Teta Kati
06:03 Alka, film
06:55 Skica za portret
06:58 Neprežaljeni, film

06:50 Juhuhu
10:59 Vrtlarica
11:33 Poslovni plan
12:10 OI Tokio 2020: Atletika, prijenos
13:55 OI Tokio 2020: Rukomet
14:45 OI Tokio 2020: Atletika, prijenos
14:55 OI Tokio 2020: Rukomet
15:40 OI Tokio 2020: Odbojka
16:45 OI Tokio 2020: Odbojka na pijesku
17:30 OI Tokio 2020: Nogomet, snimka finala
18:30 OI Tokio 2020: Rukomet
19:20 OI Tokio 2020: Atletika, snimka
20:05 OI Tokio 2020: Košarka, snimka finala
22:15 Rivijera
23:05 Graham Norton i gosti
23:55 OI Tokio 2020: Maraton, prijenos
02:20 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
8.8.2021.**

08:08 Iznenada prošlog ljeta, američki film
10:00 Plaški: Misa, prijenos
11:06 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:27 Plodovi zemlje
13:22 Rijeka: More
14:00 Kolaži o laži: Dokumentarni film, dokumentarna serija
14:53 Puls: Marina zna, dokumentarna reportaža
15:10 Priča o nama s Morganom Freemanom: Naša moć, dokumentarna serija
16:02 Mir i dobro
16:32 Trenutak za sjećanje: Masakr u Lovincu
17:00 Vijesti u 17
17:18 Puls: Iza kulisa, dokumentarna reportaža
17:36 Volim Hrvatsku

19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 turizam.hrt
20:38 Udomi me, dokumentarna serija
21:04 Loto 6 - izvještaj
21:08 Kuba, revolucija i svijet: Diplomati, dokumentarna serija
22:10 Dnevnik 3
22:42 Neobični planet: Postanak, serija
23:30 Iznenada prošlog ljeta, američki film
01:21 Kolaži o laži: Dokumentarni film, dokumentarna serija
02:14 Dnevnik 3
02:37 Skica za portret
02:51 Volim Hrvatsku
04:06 Mir i dobro
04:36 Dnevnik 2
05:24 Fotografija u Hrvatskoj
05:40 Rijeka: More

06:25 OI Tokio 2020: Odbojka
09:00 OI Tokio 2020: Rukomet
09:30 OI Tokio 2020: Vaterpolo
11:00 OI Tokio 2020: Maraton, snimka
11:45 OI Tokio 2020: Boks, snimka
12:55 OI Tokio 2020: Svečanost zatvaranja, prijenos
16:00 OI Tokio 2020: reportaža
16:15 Sinjska alka, prijenos
19:30 OI Tokio 2020: Boks, snimka
20:05 OI Tokio 2020: Vaterpolo, snimka
22:30 OI Tokio 2020: Svečanost zatvaranja, snimka
01:20 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
9.8.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:16 Heartland
11:05 Kič?: Fugato, dokumentarna serija
11:34 Bajkovita Hrvatska:

Narona
11:43 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:15 Sport
12:18 Vrijeme
12:25 Dajem ti život, telenovela
13:14 Dr. Oz
14:01 Vjetar u leđa
14:44 I to je Hrvatska: Poljud
15:04 Umorstva u Midsomeru
16:34 Bajkovita Hrvatska: Narona
17:00 Vijesti u 17
17:16 Crno-bijeli svijet
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:49 Sport
20:00 Vrijeme
20:10 Čarobna Australija: Čovjek, dokumentarna serija
21:08 Cuba si, Cuba no - dokumentarna serija
22:05 Nestali, serija
23:05 Dnevnik 3
23:38 Amerikanci
00:24 Crno-bijeli svijet
01:16 Dr. Oz
01:58 Dnevnik 3
02:13 Vijesti iz kulture
02:21 Lažljivo srce, telenovela
03:04 Umorstva u Midsomeru
04:33 Dnevnik 2
05:21 Fotografija u Hrvatskoj
05:27 Dajem ti život, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Rijek i život
06:34 Juhuhu
10:34 Spužva Bob Skockani
11:00 Kuba, revolucija i svijet: Diplomati, dokumentarni film
11:50 Pismo trima ženama, američki film
13:35 Ljubav u suton, kanadski film
15:05 Monty Don predstavlja japanske vrtove: Proljeće, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
16:45 Neobična životinjska prijateljstva
17:45 Pustolovina u Hrvatskoj, dokumentarna

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

serija
18:20 TV Bingo
19:00 Kapetan Clark, crtana serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Zavada: Bette i Joan, serija
21:00 Izbrisani, američko-kanadsko-britansko-belgijski film
22:45 Kandahar, ruski film
00:30 Ljubav u suton, kanadski film
01:55 Noćni glazbeni program

UTORAK 10.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Hrvatska moj izbor: David i Pablo
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:45 I to je Hrvatska:
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:30 Trenutak za sjećanje: Poginuo Gordan Lederer
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Sedam svjetova jedan planet
21:03 Cuba si, Cuba no - dokumentarna serija
22:00 Nestali, serija
23:00 Sjećanje na Gordana

Lederera: Ophodnja u suton, dokumentarni film
23:35 Dnevnik 3
00:08 Amerikanci
00:58 Crno-bijeli svijet
01:43 Dnevnik 3
02:06 Lažljivo srce
02:51 Umorstva u Midsomeru
04:26 Dnevnik 2
05:14 Skica za portret/ Fotografija u Hrvatskoj
05:25 Dajem ti život, telenovela

05:20 Izvan formata
06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:00 Čarobna Australija: , dokumentarna serija
11:50 Izbrisani, američko-kanadsko-britansko-belgijski film
13:35 Obiteljska kuća, talijanski film
15:05 Monty Don predstavlja japanske vrtove: Jesen, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
16:45 Ljeto na Aljasci, dokumentarni film
17:35 Pustolovina u Hrvatskoj
18:10 Stipe u gostima
19:00 Kapetan Clark
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Zavada: Bette i Joan, serija
21:00 Maggie ima plan, film
22:40 Veselo čišćenje, film
00:15 Obiteljska kuća, talijanski film

01:40 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 11.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:07 Globalna Hrvatska HTV
11:47 Bajkovita Hrvatska
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:45 I to je Hrvatska:
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Sedam svjetova jedan planet
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:03 Cuba si, Cuba no - dokumentarna serija
22:00 Nestali, serija
23:00 Dnevnik 3
23:35 Amerikanci
00:23 Crno-bijeli svijet
01:08 Dr. Oz
01:48 Dnevnik 3
02:11 Lažljivo srce
02:56 Umorstva u Midsomeru
04:31 Dnevnik 2
05:19 Reprizni program
05:25 Dajem ti život

05:35 Što je klasik?

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:00 Sedam svjetova jedan planet
13:35 Početak ljubavi, film
15:05 Šume našeg planeta, dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Moja ovčarka i ja, dokumentarni film
17:35 Pustolovina u Hrvatskoj
18:10 Stipe u gostima
19:00 Kapetan Clark
19:30 Glazba, glazba...
20:00 Zavada: Bette i Joan, serija
20:50 Nogomet, UEFA Superkup: Chelsea - Villarreal, prijenos utakmice
23:05 The Circle, američko-arapski film
00:55 Početak ljubavi, film
02:10 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 12.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Dužjanca, emisija pučke i predajne kulture 1.dio
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2

20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:03 Cuba si, Cuba no - dokumentarna serija
22:00 Nestali, serija
23:00 Dnevnik 3
23:35 Amerikanci
00:23 Crno-bijeli svijet
01:08 Dr. Oz
01:48 Dnevnik 3
02:11 Lažljivo srce
02:56 Umorstva u Midsomeru
04:31 Dnevnik 2
05:19 Reprizni program
05:25 Dajem ti život,

05:35 Knjiga ili život
06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:00 Sedam svjetova jedan planet
13:35 Majka Terezija 1, španjolsko-britansko-talijanski film
15:05 Alan Titchmarsh: Pedeset nijansi zelene
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Čile: Putovanje divljinom, dokumentarni film
17:35 Pustolovina u Hrvatskoj, serija
18:10 Stipe u gostima
19:00 Kapetan Clark
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Zavada: Bette i Joan
21:00 Mr. Nice, britansko-španjolski film
23:05 Prije ponoći, američko-grčki film
00:55 Majka Terezija 1, španjolsko-britansko-talijanski film
02:25 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glaz Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Program profesionalne orijentacije

GPS

„GDJE POĆI SUTRA?!”

HPD „BELA
GALBRIĆ”

TESTIRANJE

HKC „Bunjevačko kolo”

7. razred

10. kolovoza 2021.

• cjelovita nastava i elementi koji nisu imali mogućnost cjelovite nastave

3. razred srednje škole

11. kolovoza 2021.

• bar jedan ciklus pohađanja nastave na hrvatskom jeziku

kontakt osoba:

Nataša Stipančević

+381 64 6590 832

cijena:

1000 dinara – testiranje

(plaća se toga dana, u cijenu je uračunat i ručak)

55 eura – put u Medugorje

(puni pansion, korištenje bazena, osobni portfolio učenika)

ANALIZA

MEDUGORJE – Pansion „Rosary”

od 17. do 22. kolovoza

Predviđene su brojne zanimljive radionice:

- *Kako biti sa sobom na TI*
- *Linija života*
- *Put sposobnosti*
- *Ja za 10 godina*
- *Božji plan za moj put*
- *Moja obitelj i moj poziv*
- *Doprinos zajednici s mojim talentima;*

Svete mise, prigoda za razgovor sa psihologom, pedagogom, svećenikom, vršnjacima...

Tijekom dana bit će prilike i za druženje, opuštanje i zabavu.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600 RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici (oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

DUŽI JANCA

REGIONALNA AGROPOSREDAVAČKA SMOTNICA
DUŽIJANCA

SUBOTICA 8. 8. 2021.

